

Mare

LEIDS UNIVERSITAIR WEEKBLAD 46STE JAARGANG — N° 25 — 6 APRIL 2023

Help, ik verzuip! De universitaire bureaucratie moet stoppen

12

Zware benen

Als eerbetoon aan hun overleden vriend Hugo fietsen deze studenten zes keer de Alpe d'Huez op. 'We willen een ton ophalen voor het kankerfonds'

8

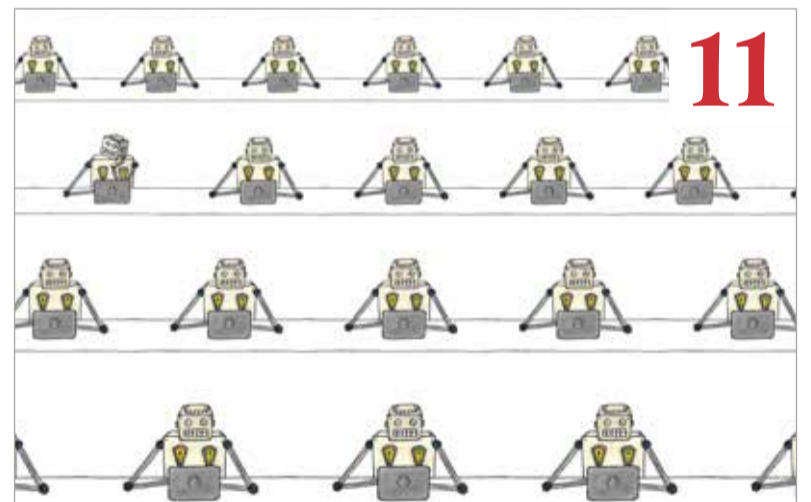
Goed zoeken Veldwerk onder jager-verzamelaars in Congo moet de vraag beantwoorden waarom de mens zoveel hersenen heeft

10

'Metsola? Wie is dat?' De voorzitter van het Europees Parlement Roberta Metsola werd door studenten in de Haagse Wijnhaven niet alleen bestookt met lastige vragen, maar maakte talloze selfies met studenten én kreeg cadeaus. 'Ik ga hier vast spijt van krijgen'

6

11

AI-Apocalypse? Het is tijd voor een adempauze, vinden experts

14

Anarchisme Wat Godspeed You! Black Emperor met de wereld wil

Examencommissies wankelen: ‘Studenten nemen advocaten mee’

De ambtelijke ondersteuning van de examencommissies van de faculteit Geesteswetenschappen is gehavend door uitval van medewerkers. Het bestuur huurt vervangend personeel in, maar volgens de raad is dat te laat. ‘Het is compleet uit de hand gelopen.’

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

De examencommissies van de faculteit Geesteswetenschappen worden ondersteund door de ambtelijk secretarissen. Een voorbeeld van hun werkzaamheden is het voorbereiden van besluiten en communiceren van uitslagen waar de examencommissie zich over heeft gebogen. Volgens de universiteitswebsite werken er zeven medewerkers. Maar momenteel is het ambtelijk secretariaat gehavend door uitval van medewerkers. Aanleiding: de hoge werkdruk. Volgens raadslid Arnout van Ree, die tot januari vorig jaar zelf ambtelijk secretaris was, komt dat doordat zij ‘steeds meer taken, verzoeken en verantwoordelijkheden’ krijgen. Van Ree ziet een tendens dat steeds meer studenten in beroep gaan tegen beoordelingen. ‘Studenten stappen heel gemakkelijk naar de examencommissie. En als ze het niet eens zijn met een beslissing, gaan ze naar het College van Beroep voor de Examen. Er worden zelfs regelmatig advocaten meegevoerd, zoals iemand van de rechtsbijstandsverzekering. Soms zijn het ook rechtenstudenten die bezwaar maken voor anderen en daarmee geld verdienen. Het staat studenten vrij dat te doen, maar het kost heel veel tijd al die zaken af te handelen. Daardoor neemt de werkdruk toe.’ Raadslid Elizabeth den Boer: ‘Als studieadviseur proberen we te voorkomen dat studenten met allerlei verzoeken naar de examencommissie stappen, maar ze doen het toch.’ Ook ziet ze, net als Van Ree, dat studenten steeds vaker een advocaat meenemen. ‘Dat is een zorgelijke situatie.’

Daar bovenop komen ook de problemen met het nieuwe inschrijfsysteem MyStudymap, zegt Van Ree. Het aanmelden voor tentamens blijkt daar regelmatig fout te gaan, waardoor studenten niet mogen deelnemen. ‘Dan gaan ze in beroep bij de examencommissie, en zo stapelen de problemen zich verder op. Wat niet meehelpt, is dat het college van bestuur halsstarrig blijft vasthouden aan iets als MyStudymap, ook als blijkt dat het niet goed werkt.’ Mirjam de Baar van het faculteitsbestuur noemt de situatie bij het ambtelijk secretariaat een ‘zeer groot probleem’ en zegt het ‘erg serieus’ te nemen. ‘Op dit moment huren we tijdelijk personeel in om de ambtelijk secretarissen te vervangen. De werklast is nu te groot.’ Ook worden er sollicitatiegesprekken gevoerd voor het aanstellen van nieuw personeel om het probleem structureel aan te pakken. Daarnaast denkt het bestuur aan het samenvoegen van examencommissies. ‘Veel examencommissievoorzitters zijn bereid hierover met ons in gesprek te gaan’, aldus De Baar. Voor ambtelijk secretarissen zou dat betekenen dat zij minder hoeven te notuleren en bij minder vergaderingen hoeven te zijn. Ook wil het bestuur met de voorzitters van examencommissies en de ambtelijk secretarissen in gesprek over hoe het werk voortaan beter kan worden georganiseerd. Volgens de raad heeft het bestuur echter te laat ingegrepen. Raadslid Jan Sleutels: ‘Tien, vijftien jaar geleden was het een werkbare situatie. De voorzitter van de examencommissie kon het werk op een vrijdagmiddag in zijn eentje doen. Maar intussen is de situatie compleet uit de hand gelopen.’ Van Ree: ‘De actie die nu wordt ondernomen is te laat, de ramp is al voltrokken. Op een gegeven moment waren er nog maar drie mensen aan het werk omdat er zo veel ziek waren. Het faculteitsbestuur heeft het te lang op zijn beloop gelaten.’

LAMME LEIDSE MEMES

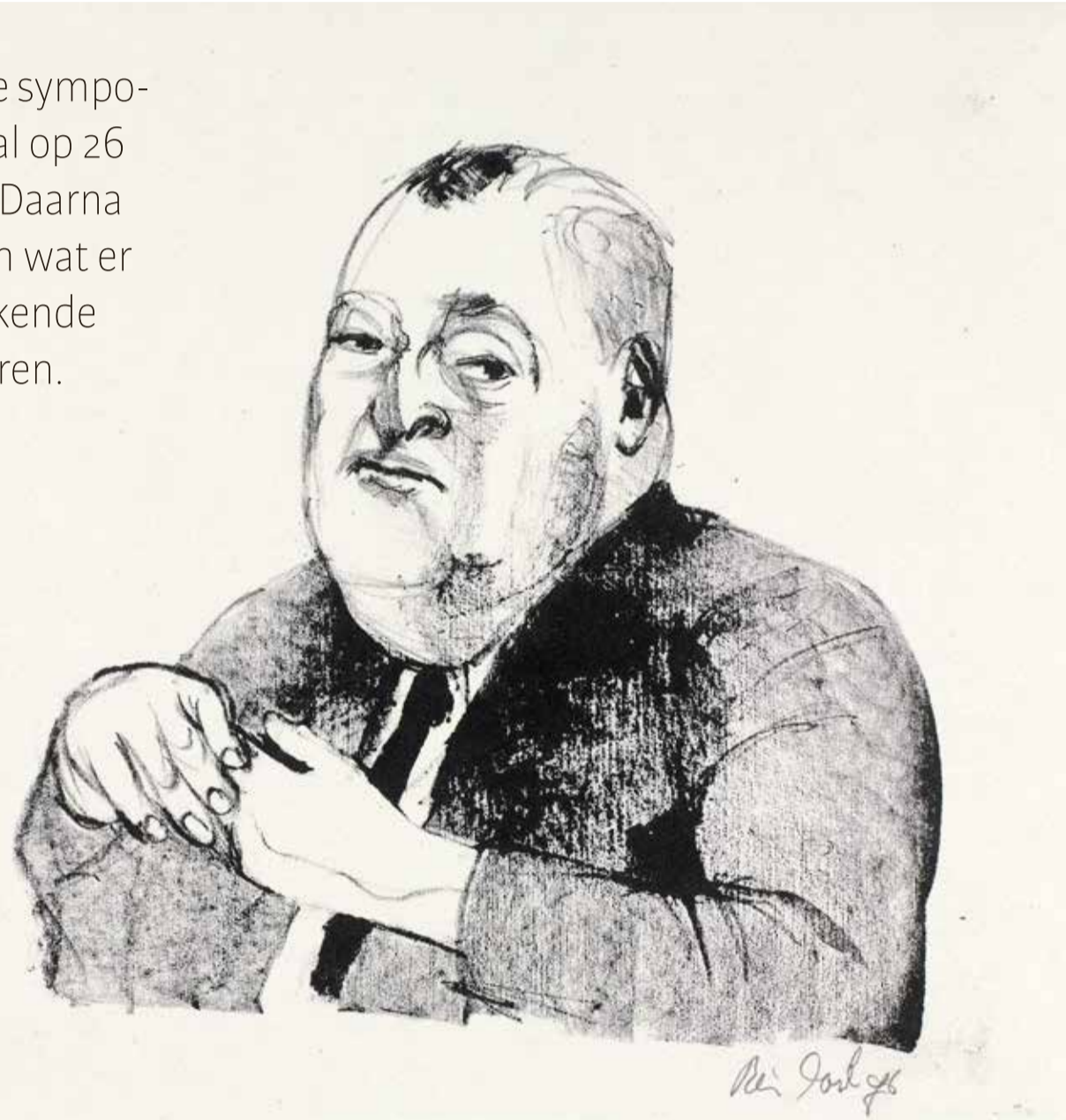
Augustinus ruilt DJ set in voor jukebox: "Als de muziek toch elke 5 minuten uitvalt, kunnen we er beter geld voor vragen om het weer aan te krijgen."

DE DAS

Na congres volgt besluit over weggehaald schilderij

Het lang aangekondigde symposium over #kunstgate zal op 26 mei worden gehouden. Daarna zal het bestuur besluiten wat er met schilderij van de rokende bestuurders gaat gebeuren.

DOOR VINCENT BONGERS

Litho's van Rein Dool met daarop Dolf Cohen, die als studie dienden voor het weggehaalde schilderij. Foto Rijksmuseum

Medewerkers van de universiteit verwijderden op 10 november tijdens een vergadering in een zaal in het Academiegebouw een schilderij van de kunstenaar Rein Dool van de wand en zetten het omgekeerd tegen de muur. Op het schilderij uit 1977 zijn zes universiteitsbestuurders te zien, onder wie rector magnificus Dolf Cohen. De mannen op leeftijd zijn niet al te flatteus afgebeeld en om hen heen kringelt de rook van sigaren. Het schilderij ergerde een aantal medewerkers al een tijdje. Rechtendecaan Joanne van der Leun twitterde erover: ‘Persoonlijk vind ik dat het weg mag, en ik verwacht ook dat dat snel gaat gebeuren. Het grootste deel van mijn carrière heb ik in kamers met mannen en schilderijen van mannen gezeten. Ik haat de rook ook.’ De universiteit vat het voorval in de aankondiging van het symposium als volgt samen: de medewerkers ‘hadden geen zin om nog langer tegen een zestal witte, rokende mannen van middelbare leeftijd aan te kijken – de tijden en bestuurscultuur zijn veranderd.’ Bij het verwijderen van het schilderij waren Koen Caminada, vice-decaan van FGGA, en rector magnificus Hester Bijl aanwezig. ‘De rector was er inderdaad bij’, zou universiteitswoordvoerder Caroline van

Overbeeke later erkennen. ‘Mogelijk heeft ze het werk aangeraakt maar ze behoorde niet tot de personen die het van de muur hebben gehaald.’ De actie leidde tot een storm van protesten over #kunstgate. vvd parlementariër Hatte van der Woude sprak van een ‘dieptrieste actie’ en ‘een schoffering van de kunstenaar’ en stelde Kamervragen. Job Cohen, voormalig staatssecretaris, burgemeester van Amsterdam, oud-PvdA-leider en zoon van de geportretteerde rector Dolf, stuurde samen met zijn broer Floris een brief aan het college van bestuur en Mare. Volgens hen geeft het kunstwerk ‘niet alleen een fraai inzicht in de toenmalige tijdgeest, maar heeft het op even fraaie wijze de geest gevangen waarmee de toenmalige Rector Magnificus zijn ambt vervulde’. De gebroeders Cohen boden zelfs aan om het college van bestuur een bijspijkerkursus te geven over hun vader. Het college schrok zo van de ophef dat het schilderij tijdelijk werd teruggehangen. Ook werd er een commissie, met als voorzitter emeritus hoogleraar kunstgeschiedenis Kitty Zijlmans, ingesteld die moet adviseren over wat er met het schilderij moet gebeuren. De commissie is daarnaast gevraagd ‘in bredere zin te adviseren over tentoonstellingen in de openbare ruimtes van de

universiteit, in het bijzonder in het Academiegebouw’ en een symposium te organiseren. Dat congres, met de titel ‘Ter tafel – Reflecties op de ophef over een schilderij in het Leidse Academiegebouw’, vindt op 26 mei plaats in het Kamerlingh Onnes Gebouw. Tijdens de bijeenkomst geven Job en Floris Cohen een lezing over ‘de ontstaansgeschiedenis van Leidens eerste gedemocratiseerde college van bestuur, en de taakopvatting van de toenmalige rector’. Andere sprekers zijn Margriet Schavemaker, artistiek directeur van het Amsterdam Museum en hoogleraar media en kunst in de museale praktijk aan de Universiteit van Amsterdam, en Judi Mesman, hoogleraar jeugd en samenleving. Verder is er een debat over het schilderij en het tentoonstellingsbeleid van de universiteit. De commissie wil dan ‘ingaan op de volgende vragen: welke overwegingen spelen een rol bij het beslissen wat wel en niet wordt getoond? Waar wordt het werk getoond en met welke informatie?’ Het college zal op ‘basis van het advies van de commissie en de inzichten uit het symposium een besluit nemen over (de plek) van het schilderij van Rein Dool en richtlijnen vaststellen voor het tentoonstellingsbeleid.’

Kunstenaar Rein Dool: ‘Ik heb ook invloed op nieuwe plek, dat is mij toegezegd’

Ook kunstenaar Rein Dool (90) zal bij het symposium aanwezig zijn. ‘Voor mij was al dat gesodemieter natuurlijk fantastisch.’

‘Job en Floris Cohen kwamen langs bij mij in Dordrecht. Ik heb voorstudies gemaakt van hun vader Dolf, die ook op het schilderij staat. De Cohens hebben wat van die voorstudies gekocht en zeiden toen: het is leuk als je erbij bent als het symposium wordt gehouden. ‘Toen dacht ik: eigenlijk is het ook wel goed om te gaan. Ik vind het interessant om van hen over hun vader en de andere bestuurders te horen, want ik ben weet-ik-veel-hoe-lang bezig geweest om die mensen te schilderen. Ik verbeeld me niks, maar het is toevallig een heel goed schilderij. Het is ook wereldberoemd geworden; stond in alle kranten. Een man uit New York belde mij op, hij wilde het graag kopen. ‘De organisator heeft me officieel uitgenodigd voor het symposium. Ik heb toen gezegd dat ik wel een beetje invloed wil hebben op waar het schilderij komt te hangen, en dat is toegezegd. Het schilderij moet op een plek komen te hangen waar iedereen het kan zien. Het gaat een hoop publiek trekken. Een museum als De Lakenhal zou bijvoorbeeld ook kunnen. ‘Voor mij was al dat gesodemieter over het schilderij natuurlijk fantastisch. Het feit dat niemand het werk mocht zien, heeft als gevolg gehad dat iedereen het heeft gezien: precies het omgekeerde van wat diegenen die het van de muur haalden als doel hadden. Ik ben negentig jaar, en zo bekend als nu was ik nog niet eerder. ‘Ik ben daar verdomd blij mee, maar het is natuurlijk te gek voor woorden dat de oudste universiteit van Nederland zo bekrompen denkt over kunst en vindt dat witte rokende mannen problematisch zijn. ‘Ik word er eigenlijk helemaal gek van. De wereld is een humorloze zooi geworden, maar ik lach me dan ook wel weer rot dat een commissie nu gaat bedenken waar het schilderij moet komen.’

‘Ik lach me rot dat een commissie nu moet gaan bedenken waar het werk komt te hangen’

De magie van schoonheid en antidepressiva

Het leuke van een bezoek aan het Concertgebouw is dat als de muziek matig is, je altijd nog om je heen kan kijken naar al die paradijsvogels die keurig met hun benen gekruist de noten en de akkoorden met hun oren proberen te vangen. De gemiddelde bezoeker heeft al een testament laten opstellen, kijkt met sympathie naar Henk Krol en kan zich nog de tijd herinneren toen Koos Alberts nog niet in een rolstoel op het podium verscheen. Bij dit type bezoeker houdt het niet op gelukkig.

De vorige keer bezocht ik in mijn eentje het Concertgebouw om onder andere Griegs pianoconcert en een briljante vergaarbak van klanken van Prokofiev te beluisteren. Ik zat al vroeg in de zaal en rondom mij heen gingen al wat gerontocraten zitten. Een oudere vrouw vond haar plek twee rijen voor mij, dankzij een mobiele opvouwwollator. Ze zat al lekker en de strijkers begonnen al kakofonisch in te spelen, toen er drie jongens naast de oudere vrouw wilden gaan zitten. Opstaan is ook weer zo sneu voor die vrouw, dus de drie jongens propden zich met hun benen langs haar lichaam en de voorste stoelen om hun plaats te bereiken. Het was een spannend aangezicht.

Een jongen met halflang bruin haar, een blauwe trainingsbroek en een trui met print, sprong eruit. Gezien zijn lengte en voorkomen was hij van het type corporale roeivereniging. Het accent was al snel in te beelden. Je zou hem in elke studentenstad kunnen implanteren en niemand zou het doorhebben. Of wel, want het ontroerde me dat zo’n type student met zijn twee maten Prokofiev wilde luisteren op een dinsdagavond, terwijl ze net zo goed conform het clichébeeld van de corporale student gouden rakkers soldaat hadden kunnen maken in een of andere tent. Die hele verbazing als iets niet voldoet aan je vooroor-

delen: dat is nou mooi. Je kan namelijk prima als een kameleon de beschonken Bacchus uithangen en tegelijkertijd naar Grieg luisteren of een Vermeer-tentoonstelling bezoeken. Heidegger hield bijvoorbeeld van voetbal kijken en Adam Smith had de neiging om met zijn vrienden wijn te gorgelen. Zo zijn er tal van studenten in onze stad bij wie de zucht naar schoonheid niet meteen aan de oppervlakte ligt. Ook ik was voor die zucht naar het Concertgebouw gekomen, natuurlijk. En ook ik speel met die dualiteit, maar dan anders. Inmiddels is de depressie gaan schemeren dankzij de magie van antidepressiva. Ik denk weer helder en mijn gedachten zijn niet meer gekaapt door die vreselijke ziekte. In heel die kaping zit de ellende: alles in het lichaam roept dat het leven geen zin heeft en dat alles donker is, maar toch is er altijd een fakkel van levenslust die je overtuigt dat het allemaal wel zin heeft en dat je de strijd moet uitzitten. The only way out is through. Op het moment kan die strijd je verscheuren, maar zoals altijd is er geen plek te donker om door een fakkel verlicht te worden. En dat moment is ongeveer nu.

Open voor wie een sterke maag heeft

Bachelor rechten op de schop, studiesucces moet omhoog

Rechten gaat de bachelor rigoureuus verbouwen. Studenten krijgen intensievere begeleiding, het herkansingsbeleid wordt aangescherpt en er komt een strengere selectie. 'De politiek is erg gericht op alles zo laagdrempelig mogelijk houden, wij niet.'

DOOR VINCENT BONGERS

Het rechtenbestuur constateerde al een tijd geleden dat het niet goed genoeg gaat met de bacheloropleidingen rechtsgeleerdheid en fiscaal en notarieel recht. De bachelor heeft 'een laag studiesucces, ook in vergelijking met juridische bacheloropleidingen elders in Nederland', schrijft het faculteitsbestuur. De opkomst van studenten in colleges en werkgroepen 'is zelden hoog' en 'we slagen er lang niet altijd in de zelfstandigheid van studenten te bevorderen en hen te activeren'. De al hoge werkdruk voor docenten en ondersteuning neemt daardoor ook toe. 'Er zijn meer studenten, en dezelfde studenten komen te vaak terug.' Ook zijn lang niet alle studenten tevreden. Zij voelen zich 'lang niet altijd gezien binnen onze

grote opleidingen en missen de aansluiting van de studie bij de arbeidsmarkt en maatschappelijke vraagstukken'. De studiecultuur moet dan ook veranderen. 'Rechten mag niet langer vrijblijvend zijn en moet een uitdagende en vooruitstrevende ervaring voor studenten opleveren', aldus het faculteitsbestuur. Inmiddels is er een zogeheten Kernvisie opgesteld met daarin een pakket aan maatregelen. 'Er zijn zeven teams en een aantal werkgroepen samengesteld om deze visie verder uit te werken', vertelde Bastiaan Rijpkema, hoogleraar encyclopedie van de rechtswetenschap en voorzitter van de taskforce Kernvisie, maandag tijdens de faculteitsraadsvergadering waar de plannen werden besproken. 'Het is een stevig pakket dat best ingrijpt op hoe je studeert.' Een van de zaken die de faculteit wil doen is de selectie van studenten verbeteren. 'Een belangrijke maatregel is de invoering van verplichte matching met als doel om studenten een meer bewuste keuze te laten maken voor onze opleidingen', staat in de visie. Dat zal gebeuren met 'intensieve methoden zoals matchingsdagen en online-cursussen'. Het herkansingsbeleid gaat op de schop. 'Je kunt

alleen maar onder bepaalde voorwaarden herkansen', zei Ton Liefwaard van het rechtenbestuur. In de visie staat dat 'een herkansing enkel kan worden afgenomen indien de student actief, via een praktische opdracht, heeft deelgenomen aan het onderwijs'. Herkansen kan alleen als een student minimaal een 4 haalt. Bij een herkansing is het cijfer maximaal een 6.' Studenten moeten veel meer betrokken worden bij de opleiding. 'Elk vak in bachelor 1 en 2 werkt met bonuspunten voor actieve deelname aan vakken'. Verder gaat 'het analytische en academische niveau van de vakken in het gehele curriculum' omhoog en komt er 'meer nadruk te liggen op verdieping en reflectie, naast feitelijke kennis. Hierdoor begrijpen studenten ook op een meer reflexief niveau wat een goede juridische analyse inhoudt.' Deze aanpak gaat ook terugkomen in de tentamens. 'Hoe verhoudt deze visie zich tot wat de overheid aan het doen is?' Vroeg personeelsraadslid Cees de Groot. 'Ik denk dan vooral aan de vervorderde plannen die minister Dijkgraaf van Onderwijs heeft om het bindend studieadvies te verlagen of misschien zelfs af te schaffen. Kunnen we dat wel aan?' Liefwaard zag deze problematiek ook. 'De politiek

is erg gericht op alles zo laagdrempelig mogelijk houden. Dat willen wij niet. Idealiter zou voor ons de bsa juist wat omhoog moeten, maar dat idee hebben we snel opzij geschoven.' Het bestuur denkt dat met andere maatregelen ook kan worden voorkomen dat het in het eerste jaar met veel studenten misgaat. 'We hebben als faculteit een bepaalde vrijheid om te bepalen dat studenten een bepaald programma verplicht afronden in de propedeuse, voordat ze doorkunnen naar het volgende jaar. Je moet bepaalde vakken hebben gehaald om door te stromen.' Verder krijgen studenten in het eerste studiejaar 'bij onvoldoende studievoortgang én onvoldoende motivatie het dringende advies om voor 1 februari te stoppen met de opleiding'. Studenten die na het eerste semester een studieovereenkomst hebben van 15 punten 'krijgen verplicht in het derde blok van bachelor 1 extra begeleiding in het ontwikkelen van hun studievaardigheden'. Verder mogen studenten met een studieachterstand van 15 punten of meer zich in het tweede studiejaar inschrijven voor een 'maximaal aantal van 30 punten per periode'. De faculteit gaat een 'studentvolgsysteem ontwikkelen ten behoeve van docenten, vakcoördinatoren, instituutcoördinatoren en oplei-

dingsdirecteuren'. Studenten verzamelen 'hun schrijfopdrachten in een online portfolio zodat docenten en studenten de voortgang op de vaardigheden kunnen monitoren'. Studenten krijgen in het eerste jaar meer 'ondersteuning bij het ontwikkelen van vaardigheden die nodig zijn voor een academische opleiding, waaronder leervaardigheden'. Extra aandacht komt er voor de aansluiting op de arbeidsmarkt. De faculteit zet een programma op 'waar studenten zich extra-curriculair kunnen oriënteren op de arbeidsmarkt'. Verder zijn er 'per semester meerdere gastcolleges van een expert uit de praktijk'. 'Hoe vast staat deze visie?' vroeg personeelsraadslid Lara Hartman-Onhesorge. 'Gaan alle maatregelen er komen?' 'De Kernvisie staat niet ter discussie, die hebben we met z'n allen omarmd', antwoordde Liefwaard. 'De inzet is om de voorstellen integraal uit te voeren. Maar we kunnen tijdens de rit nog tot een ander inzicht komen over bepaalde maatregelen. Een open blik is nodig.' Het bestuur verwacht dat de hervorming van de bachelor twee tot drie jaar in beslag gaat nemen. De maatregelen worden gefaseerd ingevoerd.

Programmanormen worden strenger

De faculteit Geesteswetenschappen heeft nog weinig voortgang geboekt met de invoering van de programmanormen. De raad is teleurgesteld, maar het bestuur belooft de teugels strakker aan te halen.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

Even ter opfrissing: in mei 2021 stemde de faculteitsraad van Geesteswetenschappen (nipt) in met de programmanormen. Dat project heeft kortgezegd tot doel de werkdruk voor docenten te verlagen en de onderzoekstijd te vergroten door te snijden in het aantal vakken. Uit onderzoek van de werkgroep Programmanormen in 2018 bleek namelijk dat de opleidingen te verschillend van elkaar zijn ingericht en onvoldoende op elkaar zijn afgestemd. Ook concludeerde de werkgroep dat de faculteit te veel vakken aanbiedt (ongeveer tweeduizend) en dat de onderwijstijd over de docenten niet eerlijk is verdeeld. Een vermindering van het aantal vakken zou moeten zorgen voor een verlaging van de werkdruk en een betere verdeling tussen onderwijs- en onderzoekstijd. Doel was om de

verhouding onderzoek-onderwijs te verschuiven van 20-80 naar 30-70 procent. In maart vorig jaar bleek al dat het aantal vakken faculteitsbreed slechts met dertig tot vijftig vakken kon worden verminderd, zonder de kwaliteit van de opleidingen aan te tasten. Dat bleek een te kleine reductie om de onderwijstijd mee te kunnen verkleinen. Aan die situatie blijkt nu, een jaar later, weinig te zijn veranderd. Zo zijn er nog nauwelijks 'harde' programmawijzigingen aangebracht, omdat er te weinig aanwijzingen zijn dat die voor positieve verandering gaan zorgen. 'Ik ben een beetje teleurgesteld dat de programmanormen tot nu toe weinig hebben opgeleverd', zei raadslid Jan Sleutels. 'En ik vind het ook onverwacht. Misschien moeten wij als faculteitsraad voorstellen om het wat strenger te maken.' Decaan Mark Rutgers was het daarmee eens. 'De afgelopen jaren konden we niet te strikt zijn, onder meer door corona. Maar we willen er nu mee verdergaan en we denken dat het nodig is om een beetje strikter te worden.' 'Maar ook in dat geval: wees voorzichtig', reageerde Sleutels. 'Persoonlijk ben ik een groot voorstander van de programmanormen, maar

we moeten voorzichtig zijn met hoe we die inzetten.' Daarnaast vond Sleutels dat het bestuur de raad vaker over de voortgang had moeten inlichten. 'We hebben twee jaar geleden heel vaak over de programmanormen gesproken. De raad heeft er vaak op aangedrongen dat we goed in de gaten moeten houden hoe we die uitvoeren. Het faculteitsbestuur heeft toen afspraken gemaakt met de faculteitsraad om de invoering periodiek te evalueren. Maar ik heb het overzicht niet meer.' Bestuurslid Mirjam de Baar: 'Dat we nu aan de faculteitsraad rapporteren over de stand van zaken is onderdeel van de evaluatie. Of willen jullie dat het op een andere manier gebeurt?' 'We zouden periodiek worden geïnformeerd over wat de effecten zijn voor de opleidingen', zei Sleutels. 'Het verzoek van de raad is nu om die stapsgewijze evaluatie nog eens met ons te delen en te bespreken.' Raadslid Adriaan Rademaker viel Sleutels bij. 'Het moet op de agenda blijven. We willen het bestuur vragen een beetje strenger te worden met de invoering van de programmanormen en regelmatig bij ons terug te komen.' Rutgers stemde daarmee in.

De docent is 'lief', 'superkut' of 'draagt een lekker jurkje'

De Faculty of Governance and Global Affairs (FGGA) beraadt zich op de toekomst van vak-evaluaties. Maar hoe problematisch die ook zijn, docenten vinden feedback toch belangrijk.

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN

Studenten die docenten expres negatief beoordelen, lage en onrepresentatieve respons, dubbelingen: het zijn maar enkele kritiekpunten over vak-evaluaties. Zowel docenten als studenten zijn niet te spreken over de huidige manier waarop colleges worden beoordeeld. Voor de Haagse faculteit was het reden om de evaluaties te onderzoeken. 'Twee dames zijn op aanvraag de hele faculteit rondgegaan om een beeld te creëren van alle ervaringen rondom de vak-evaluaties en hebben hier een notitie van gemaakt', zei vice-decaan Koen Caminada maandag tijdens de faculteitsraadsvergadering. Volgens Dianne Karkdijk, die de notitie samen met Annemarie Bouwman schreef, bleken die ervaringen sterk uiteen te lopen. 'Sommige docenten willen van de vak-evaluaties af, maar dat is slechts een klein aantal', vertelt Karkdijk. Volgens deze docenten zijn de beoordelingen

niet representatief voor de kwaliteit van colleges maar beschrijven ze alleen de tevredenheid van studenten over het vak. 'Eerstejaars die schrijven "ze was leuk/lief"; daar heb je niks aan. Het gaat om wat je iemand bijbrengt', staat in het discussiestuk. Er zijn meer problemen, aldus Karkdijk. 'Veel studenten vullen het formulier in terwijl ze de colleges niet hebben gevolgd. Er is een vak waarvoor 600 studenten stonden ingeschreven, maar slechts 200 van hen volgden daadwerkelijk de colleges. Toch werd de evaluatie door meer dan 200 studenten ingevuld.' Daarnaast zou de anonimiteit studenten mogelijk aanzetten tot stuitende opmerkingen. 'Er zijn voorbeelden commentaren van studenten bestuurskunde die echt te bizar voor woorden zijn.' Dat gaat om beoordelingen als: 'De docent was superkut!', 'Lekker jurkje had ze weer aan tijdens het laatste college' en 'Saaaaai...'. Ook krijgen studenten het beoordelingsformulier soms pas nadat ze hun cijfers al hebben ontvangen. 'Bij lage cijfers zijn studenten soms gefrustreerd en reageren dat via zo'n beoordeling af op de docent.' Verder blijkt uit verschillende studies dat bepaalde aannames de beoordelingen beïnvloeden, aldus de notitie. Vrouwelijke docenten worden slechter beoordeeld dan mannen, witte docenten scoren gemiddeld hoger, docenten met een accent krijgen negatievere beoordelingen en knappe, populaire docenten krijgen hogere cijfers dan de zogenaamd serieuzere docenten. Hoewel er genoeg redenen lijken te zijn om de vak-evaluaties op te schorten, 'wil het gros van de docenten ze toch behouden', vertelt Karkdijk. 'De meeste docenten vinden de feedback van hun studenten nuttig. Zij geven dan ook aan dat de feedback gebruikt wordt om hun lessen te verbeteren. Alleen moeten we zorgen dat studenten beter

begrijpen dat hun feedback ook echt van belang is en invloed heeft op de beoordeling van hun docent.' Karkdijk benoemt dat veel studenten inmiddels 'enquêtemoe' zijn. 'Ze krijgen vaak na een drie uur durend tentamen nog een evaluatie onder hun neus geschoven. Daar staat hun hoofd op zo'n moment echt niet naar. Toch begrijp ik wel dat ze worden afgenomen, want dan is de respons het hoogst. Alleen wat voor soort respons krijg je dan?' Wanneer ze per mail worden verstuurd, daalt de respons aanmerkelijk. 'Studenten geven aan overspoeld te worden met mailtjes', aldus Karkdijk. Toch is de digitalisatie van vak-evaluaties van belang. 'Ik ben fysiek niet in staat om te schrijven', vertelde student-lid Yasmijn Jagtenberg tijdens de faculteitsvergadering. 'De optie om vak-evaluaties digitaal te kunnen invullen is niet zomaar een leuke keuze, maar daadwerkelijk van belang voor mensen met een fysieke beperking.' Caminada: 'We moeten nog goed nadenken over de papieren en digitale opties.' De ene aanbeveling is makkelijker uit te voeren dan de ander, geeft Karkdijk aan. 'Een van de aanbevelingen die bijvoorbeeld al snel uitgevoerd zou kunnen worden is dat we docenten ruimte geven om te experimenteren met alternatieve evaluaties, zoals het gesprek aangaan tijdens college of beginnende docenten elkaars lessen te laten evalueren. Het doel van deze notitie is nu om een discussie aan te wakkeren, zodat mensen met elkaar in gesprek gaan. We willen namelijk echt dat hier iets aan wordt gedaan.'

Bestuur wil toch jaarafspraken handhaven

Het college is voorlopig niet van plan om de jaarafspraken voor promovendi en postdocs te schrappen. Een deel van de universiteitsraad wil dat graag omdat er misbruik van de regeling wordt gemaakt.

DOOR VINCENT BONGERS

Steeds vaker krijgen jonge docenten, promovendi en postdocs het verzoek van hun leidinggevenden om een zogeheten jaarafspraak te tekenen, ook wel functiecontract gehehen. Daarin maken ze afspraken over de werkzaamheden voor het komende jaar. Vakantiedagen aanvragen hoeft niet meer. In een ideale situatie verhoogt dat de vrijheid en vermindert het bureaucratisch gedoe.

De jaarafspraken kunnen echter ook zeer problematisch zijn. Universiteitsraadsparij PhDoc, de FNV en het Leids Promovendi Overleg (LEO) maken zich zorgen over de afspraken en hielden een enquête onder 'early career academics'. Daaruit bleek dat de universiteit zich soms een slechte werkgever toont. Medewerkers worden slecht geïnformeerd over de gevolgen van de contracten en nemen te weinig vrij omdat ze drukvoelen om door te blijven werken. Verder worden de jaarafspraken misbruikt om geld uit te sparen. Een respondent liet weten dat een instituut personeel dat nog vakantiedagen overheeft onder druk zet om toch maar een jaarafspraak te tekenen.

Maandag werd het onderzoek tijdens de universiteitsraadsvergadering met het college besproken. Al had de raad wel eerst het college moeten overtuigen van de ernst van de problematiek. 'De raad vindt dat het college actie moet ondernemen', zei Max van Haastrecht van PhDoc, en een van de opstellers van het rapport. 'Niets doen is geen optie.' 'Het is een belangrijk onderwerp', reageerde vice-collegevoorzitter Martijn Ridderbos. 'Het is heel belangrijk én wenselijk dat medewerkers voldoende verlof opnemen. Jaarafspraken mogen nooit afgedwongen of opgelegd worden.'

Ridderbos vertelde dat het onderwerp aan bod is gekomen in gesprekken met faculteiten en het is onder de aandacht gebracht van de adviseurs personeelszaken van het college. 'We gaan er ook met het lokaal overleg over praten.' Dat is het overleg tussen werkgever en de vakbonden over zaken die te maken hebben met de rechtspositie van werknemers. Meer wil het college voorlopig niet doen. De jaarafspraken zijn immers onderdeel van de gesprekken over de nieuwe cao voor de universiteiten. 'Wij laten het niet lopen, maar die onderhandelingen willen we afwachten.' Van Haastrecht nam daar geen genoegen mee. 'De universiteit is nu niet in staat om op een goede manier om te gaan met de jaarafspraken. De conclusie moet dan zijn dat het beter is om te stoppen met jaarafspraken voor PhD's, postdocs en docenten totdat ze op een verantwoorde manier gebruikt worden.'

'Een grote groep vindt de jaarafspraken fijn', antwoordde Ridderbos. 'Maar uiteraard moeten leidinggevenden goed met de regeling omgaan. We lopen echter niet vooruit op de cao. Mogelijk kunnen we landelijk afspraken maken.' 'Is er wellicht ruimte om, totdat er een nieuw cao ligt, het maken van jaarafspraken voor deze groepen op "stil" te zetten?' vroeg Ludo Juurlink van personeelspartij Universitair Belang.

Ridderbos zag dat echter niet zitten. 'Dat maakt het cao-overleg alleen maar lastiger.' Van Haastrecht deed nog een poging: 'Er gaan dingen mis, dat merken we gewoon. Ik vind het dan lastig om te wachten op onderhandelingen die maanden duren. Dat schuurt.'

'Misschien ben ik niet duidelijk genoeg', stelde Ridderbos. 'We ondernemen wel actie, juist vanwege de noodklok die u luidt. Alleen niet de actie waar u om vraagt.'

Hij wilde wel samen met de opstellers van het rapport nadenken over het beter verstrekken van informatie over de jaarafspraken aan medewerkers. 'Mijn aanbod is om samen een brief te schrijven over de rechten en de plichten die bij de jaarafspraken horen.'

'Natuurlijk denken we graag mee over oplossingen', zei Van Haastrecht. 'Maar ik wil nog benadrukken dat het onjuiste gebruik van jaarafspraken grote negatieve consequenties heeft gehad voor sommige medewerkers. Het is niet voldoende om bijvoorbeeld een medewerker personeelszaken een tik op de vingers te geven.'

'We willen dit soort zaken in de toekomst echt voorkomen', beloofde Ridderbos vervolgens.

'Het nieuws over corruptie kwam aan als een klap in mijn maag'

'Ik ga hier vast spijt van krijgen', zegt de Maltese politicus Roberta Metsola (44), sinds januari 2022 voorzitter van het Europees Parlement. 'Maar oké, jullie mogen me écht alles vragen. Metsola was vorige week donderdag in Nederland om met premier Rutte te overleggen. 'En morgen ga ik naar de koning.' Maar eerst zijn de meer dan 500 studenten en scholieren in het Wijnhavengebouw aan de beurt: 'Let's have a chat over wat jullie van mij en mijn collega's verwachten.'

Metsola wil graag een zo open discussie en zit naar eigen zeggen niet te wachten op statige bezoeken aan lidstaten ('waar alleen formele foto's worden gemaakt terwijl ik voor gebouwen sta') en slechts persconferenties geeft ('waar ik een paar vragen beantwoord'). 'Ik kom uit het zuiden, dus ik blijf doorpraten', zegt ze tegen André Gerrits, hoogleraar International Studies and Global Politics, die de Q&A inleidt. 'Grijp maar in als het allemaal te lang duurt.'

Met gevoel voor humor en een losse stijl bespeelt Metsola de zaal, maar dat betekent niet dat er geen pijnlijke zaken aan de orde komen. Student Debbie refereert aan het uiterst gevoelige corruptieschandaal rond de Griekse Europarlementariër Eva Kaili, die in december werd opgepakt op verdenking van omkoping door Qatar. 'Hoe had het parlement de recente corruptieschandalen kunnen voorkomen en hoe kan het vertrouwen van de burgers worden teruggewonnen?'

Metsola erkent dat de kwestie het parlement enorm heeft beschadigd. 'Toen ik het nieuws kreeg was het alsof iemand me een klap in mijn maag gaf, maar ik moest meteen opstaan en doorgaan. De keuze was toen: de deuren sluiten en proberen het probleem op anderen af te wentelen, of de verantwoordelijkheid pakken en de problemen in alle openheid aanpakken. Ik koos voor het laatste en we hebben onmiddellijk maatregelen genomen. We zijn druk bezig met hervormingen.'

Ander pijnpunt: de vluchtelingen crisis. Student Soufjan heeft naar aanleiding van de scheepsramp

waarbij eind februari voor de kust van Calabrië tientallen vluchtelingen omkwamen een vraag over het migratiebeleid van de EU. 'Wat moeten we doen om dit soort tragedies te voorkomen?'

'Tien jaar geleden was er ook een verschrikkelijke scheepsramp bij Lampedusa, daar kwamen ook veel migranten bij om', verzuicht Metsola. 'Toen was het idee: dit mag nooit meer gebeuren. Helaas vindt er in 2023 een vergelijkbare ramp plaats.' Deze week was er nog een belangrijke stemming over het *Migration and Asylum Pact*, aldus de voorzitter. 'Het parlement wil meer solidariteit tussen de lidstaten. Als het gaat om Oekraïne is die solidariteit er, en die is ook nodig als het gaat om migranten. Maar we kijken weg als het om deze kwestie gaat. Er is echt een beter en rechtvaardiger beleid nodig. Beter procedures om migranten terug te sturen en heel streng optreden tegen mensensmokkelaars. Over tien jaar moeten we echt veel verder zijn.'

Een ander probleem is dat buiten de muren van de collegezaal in Den Haag vrijwel niemand weet wat het parlement doet. 'Brussel is geografisch gezien heel dichtbij, maar de metaforische afstand is groot', zegt een student. 'Dat zien we ook weer rond de discussie rond boeren en stikstof. Als ik zeg dat ik naar een Q&A met Roberta Metsola ga, dan reageren de meeste mensen met: "Wie is dat?" Gelach klinkt in de zaal...' 'Hoe gaat het parlement deze kloof dichten?'

'Wat was je naam? Ghees?' reageert Metsola.

'Gijs.'

'Ah ja Gggijs, een heel erg Nederlandse naam. Een goede vraag. De mensen die zeggen dat de EU te ver weg is, hebben gelijk. We hebben nog niet genoeg gedaan om hen te overtuigen. We moeten meer uitleggen.' Maar dan moeten de critici zich ook laten horen, vervolgt ze. 'Be louder, zodat ieder geluid mij bereikt.'

In 2024 zijn er Europese verkiezingen en Metsola roept iedereen op om te gaan stemmen én ook om te overwegen zich verkiesbaar te stellen. 'Niet alleen grote

Een ster aan wie je alles mag vragen

Roberta Metsola, voorzitter van het Europees Parlement, ontpopte zich donderdag in het Wijnhavengebouw tot een ster die zowel lastige vragen van studenten beantwoordde als op selfies poseerde. 'Metsola? Wie is dat?'

DOOR VINCENT BONGERS
FOTO PIM RUSCH

lidstaten hebben invloed, kijk naar Malta. Mij werd wel eens gevraagd: wat heeft het voor een zin om in het parlement te gaan zitten? Die vraag krijg ik nu niet meer. Ik zie jullie al denken: "Oh, daar heb je die politici weer, altijd zijn ze aan het praten over de volgende verkiezingen." En inderdaad, ik ben hier om jullie te overtuigen om te stemmen. We hebben in de EU gedeelde waarden: vrijheid, gelijkheid, waardigheid en staten die zich aan de wet houden. Deze grote woorden betekenen alles voor mij, dat is alleen nog maar versterkt toen Rusland vorig jaar februari Oekraïne binnenviel.'

Dat was een 'keiharde reality check', vertelt Metsola, die toen net voorzitter was. 'De EU was niet sterk genoeg om dat te voorkomen en was veel te afhankelijk van Russische energie. De afhankelijkheid werd door Rusland uitgebuit om landen te chanteren.'

Meer dan ooit is er een sterke EU nodig om op die dreiging te reageren, en ook reuzedossiers als klimaatverandering en migratie aan te pakken, benadrukt Metsola. 'Echt, ga stemmen! En als jullie vrienden dat niet doen, zeg maar dat ik ze persoonlijk zal bellen om ze te overtuigen. "Hi, met Roberta Metsola", zeg ik dan. 'De persoon aan de andere kant van de lijn is dan even stil, want die denkt dan dat het een grap is.'

Na afloop van de bijeenkomst maakt de voorzitter een selfie met op de achtergrond de propvolle zaal. Het is het startsein voor een ware stormloop. Al snel is ze omringd door scholieren en studenten die met haar op de foto willen. Een van haar assistenten heeft al snel zijn handen vol met allerlei cadeautjes. Een student geeft Metsola een papertje; een net gemaakte pentekening waarbij ze relaxed tegen de tafel leunt. Nederland mag de voorzitter dan nauwelijks kennen, maar in het Wijnhaven is ze Beyoncé. 'It was insane', vat een student die de zaal uitloopt het samen.

Voor de Wijnhaven staat er een klein konvooi auto's en een escort van twee motoragenten klaar om de voorzitter naar de volgende afspraak te rijden. Maar nog even geduld: er moeten eerst nog tientallen selfies worden genomen voordat Metsola kan vertrekken.

Als eerbetoon aan hun overleden vriend Hugo gaan Geert Teitsma en Jens Opdam fietsend geld inzamelen voor kankerbestrijding. Het doel: zes keer de Alpe d'Huez beklimmen. 'We willen minimaal een ton ophalen.'

DOOR JORAN NEYEN
FOTO TACO VAN DER EB

'Vorig jaar is onze vriend Hugo op 22-jarige leeftijd overleden aan lymfklierkanker', zegt Geert Teitsma (22, fiscaal recht), terwijl hij in Leiden op zijn racefiets stapt. 'Om zijn leven eer aan te doen, organiseren we nu met een team van eenentwintig vrienden van Hugo allerlei acties om geld op te halen voor het kwr Kankerbestrijdingsfonds. De grote klapper is het gesponsord beklimmen van de Franse berg Alpe d'Huez. Daarom hebben we onze organisatie Alpe d'Hugo genoemd.'

De Alpe d'Huez is een beruchte klim onder wielrenners. De berg in de Franse Alpen is 1860 meter hoog, en om die met de fiets te beklimmen moet je een tocht van 13,2 kilometer met een gemiddeld stijgingspercentage van zo'n 8 procent afleggen. Het steilste gedeelte van de klim is 14 procent. Een behoorlijke uitdaging, ook voor professionele wielrenners. 'En wij zijn niet eens fietsers', bekent Jens Opdam (24, crisis and security management). Hij doet zijn helm op, stelt de route in op zijn nieuwe fietscomputer (geen berglandschap, wel een rondje door de duinen) en klikt zijn schoenen vast in de pedalen. 'Maar we vonden het een mooi initiatief om met ons team mee te doen met de Alpe d'HuZes actiedag op 1 juni. Dat is een groot evenement waarbij zoveel mogelijk mensen op één dag maximaal zes keer de Alpe d'Huez beklimmen om geld in te zamelen voor het kwr. Kunnen we gaan, trouwens? Het ingezamelde geld voor het kwr wordt gebruikt om onderzoek te doen naar kanker en om de levensstandaard van patiënten te verbeteren. 'Zo kunnen wij Hugo's strijd tegen kanker voortzetten. En ik vind het een mooie manier om met het gevoel van onmacht om te gaan dat het verlies van Hugo met zich meebracht. Deze inspanning geeft me het gevoel dat ik iets kan doen', aldus Opdam.

Hugo's dood was een enorme klap, zegt hij. 'Hugo was een geweldige kerel. Ik heb ruim twee jaar met hem gewoond en hij zat bij Geert en mij bij Carpe Noctem, een Augustijns gezelschap. Hij was een spontane en energieke jongen die enorm van het leven kon genieten. En hij dronk natuurlijk graag een biertje.'

'Ja, dat kon nog wel eens fout gaan', zegt Teitsma lachend. 'Om de een of andere reden wilde hij graag helikopterpiloot worden, dat was zijn droom. Als we een helikopter zien denken we dus altijd aan Hugo.'

Halverwege de rit, in de duinen tussen Wassenaar en Katwijk, schijnt de zon en waait het hard. Opdam: 'De Wassenaarse slag is het enige stukje reliëf in de hele regio, dus daar fietsen we zo vaak mogelijk langs om te trainen met klimmen. Het stelt vergeleken met de Alpe d'Huez natuurlijk niets voor, maar we moeten het ermee doen.'

Terwijl Teitsma probleemloos de heuvels trotseert, vertelt hij dat de beklimming op 1 juni waarschijnlijk een uitdaging van jewelste wordt. 'We zijn we pas twee maanden geleden begonnen. Jens heeft een nieuwe fiets gekocht en ik zit nu op die van mijn vader. We hebben nog maar acht weken, dus we moeten hard werken. Ik moet realistisch zijn en ben tevreden als ik de Alpe d'Huez vier keer opkom.'

'Ik ga voor de zes', besluit Opdam. 'Met een strak trainings-schema en vooral heel veel doorzettingsvermogen zou dat moeten lukken. Ik had nog zware benen van gisteren, dus vandaag rijden we een rustig rondje van zo'n veertig kilometer. Maar we drinken geen alcohol tot aan het evenement en we hebben van een diëtiste advies gekregen over de juiste voeding, dus we gaan er gewoon voor. Het motto van Alpe d'HuZes luidt "opgeven is geen optie" en daar sluit ik me bij aan.' De komende tijd rijden ze ook een aantal wedstrijden, zegt hij: 'De Omloop van Zandvoort, een ronde van 120 kilometer, en de Amstel Goldrace in Limburg, van 253 kilometer. Zo kunnen we ook wennen aan fietsen in grote groepen.'

Naast het gesponsord wielrennen halen ze ook op andere manieren geld op. 'We zijn bijvoorbeeld een stickeractie gestart: we hebben inmiddels zo'n duizend stickers geprint die op allerlei plekken binnen en buiten Leiden te vinden zijn. Het idee is dat je, door een sticker te vinden en er een selfie mee te maken, vijf mensen kan nomineren om 5 euro te doneren aan ons doel', legt Teitsma uit. 'Het leuke is dat je die stickers inmiddels op de gekste plekken tegenkomt. Er zijn zelfs stickers op Java gevonden.'

'Daarnaast hebben we een liefdadigheidshockeywedstrijd georganiseerd tussen Hugo's vrienden uit Leiden en zijn hockeyteam uit Wijk bij Duurstede', vervolgt Opdam. 'Na die wedstrijd vindt er een veiling plaats, waarvan de opbrengst naar de Alpe d'Hugo-campagne gaat. Er wordt van alles geveild, zoals een vlucht in een zweefvliegtuig en Beyoncé-tickets.'

De organisatoren van de Alpe d'Hugo-campagne hebben zelfs hun eigen biertje gebrouwen. 'Het Alpe d'Hugo-speciaalbier', ligt Teitsma toe. 'Dat is een kruidig, blond bier, verrijkt met een scheutje jenever, dat wij in samenwerking met Leidsch Bier hebben gebrouwen. Je kan het op onze site bestellen. Tijdens de Alpe d'Hugo-actieweek (zie kader) is het in verschillende Leidse kroegen ook van de tap te krijgen.'

'Inmiddels hebben we al meer dan 52.000 euro opgehaald', vertelt Opdam. 'Ons doel is een ton. De Alpe d'Hugo-actieweek ligt nog in het verschiet, die is van 10 tot 14 april, dus we hopen dat dat gaat lukken. Hugo zou het ongetwijfeld geweldig vinden om te zien wat we nu voor hem doen.' Teitsma: 'We merken dat er veel mensen zijn, ook als we ze niet kennen, die ons graag willen helpen met acties of donaties. Dat is heel mooi.'

De twee zien de uitdaging op 1 juni met spanning tegemoet. 'Ik heb nu al nachtmerries van de Alpe d'Huez', bekent Opdam. 'Die berg is enorm en we weten totaal niet wat ons te wachten staat.'

Dan vallen de jongens stil en wijst Teitsma naar de hemel, waar net een helikopter langsvliegt. Opdam: 'We doen het voor Hugo.'

Al 52.000 euro op de teller

Statiegeld en knipbeurten voor het goede doel

Tijdens de Alpe d'Hugo-actieweek zamelen studenten op verschillende manieren geld in voor het kwr Kankerbestrijdingsfonds. Van 10 tot 14 april kan iedereen lege kratten naar Augustinus brengen. De volledige opbrengst van het statiegeld gaat naar het kwr. 'We doen een poging om de hele tuin van Augustinus vol te bouwen met kratten', zegt Teitsma.

Verder kan je in die week je haar laten knippen bij kapsalon De Smittenaar (Hooigracht). Als je een afspraak maakt met de opmerking 'Alpe d'Hugo komt langs', gaat het bedrag voor de knipbeurt volledig naar het kwr.

Ook zijn er in de actieweek momenten waarop je het Alpe d'Hugo-speciaalbier kan ophalen. Teitsma: 'Dat kan je van tevoren bestellen via de link op onze instagram pagina (@alpe_dhugo). We hebben inmiddels al zo'n 2.500 biertjes verkocht.'

'De acties zullen gedeeltelijk op Augustinus plaatsvinden, maar iedereen is gewoon welkom bij alle activiteiten', zegt Teitsma.

Meer informatie op onze instagrampagina @alpe_dhugo

Waarom hebben mensen zulke grote hersens? Om die vraag te beantwoorden trokken twee biologen naar de Republiek Congo om te kijken hoe kinderen voedsel verzamelen in de jungle. ‘Alleen kun je niet overleven.’

DOOR MARK REID

Samen zoeken, eerlijk delen

‘De mens heeft als soort een vrij lange jeugd. Dat moet wel een evolutionair voordeel hebben’, vertelt bioloog Jorin Veen. ‘Er is een theorie: *embodied capital*, die zegt dat die langere jeugd samenhangt met ons diverse dieet en dat dat weer samenhangt met onze grotere hersenen. We kunnen meer soorten voedsel tot ons nemen, en daardoor kunnen we grotere hersenen hebben, want die vergen veel energie – ook in schaarse perioden. Maar om dat voedsel te leren verzamelen moeten we wel een langere jeugd hebben. Die eigenschappen zouden samen zijn geëvolueerd.’

Veen deed samen met bijzonder hoogleraar cognitieve gedragswetenschap en primatoloog Karline Janmaat onderzoek naar jagers-verzamelaars. ‘Mensapen zoals chimpansees eten voornamelijk vruchten en bladeren’, zegt zij. ‘Maar mensen zijn uniek omdat ze ook ondergrondse knollen verzamelen, vissen en meer vlees eten. Omdat veel van dat eten ook gedeeld wordt met elkaar levert jezelf specialiseren voordeel op. Een persoon kan bijvoorbeeld efficiënt knollen opgraven, een ander heeft de kracht om in de allerhoogste bomen te klimmen. Als groep krijg je zo in totaal meer voedsel en energie – ook in de perioden dat fruit schaars is.’ Om te testen hoe die kennis tot stand komt, trokken Veen, Janmaat en hun collega’s naar de Republiek Congo om te kijken bij de BaYaka, een

van de laatste bevolkingsgroepen ter wereld die nog grotendeels leven als jager-verzamelaars. ‘We wilden eigenlijk een directe vergelijking doen om te kijken hoe onze naaste verwanten zich verhouden tot mens, die in dezelfde omgeving is opgegroeid’, zegt Janmaat, die eerder onderzoek deed naar chimpansees. ‘Zo zijn we bij de BaYaka beland. En toen we daar waren bleek dat hun kinderen al vanaf zes jaar met leeftijdsgenoten het bos ingaan om eten te verzamelen.’ Voor Veen betekende dat lange dagen door de jungle lopen. Hij hield bij hoeveel tijd elk kind kwijt was met het verzamelen van verschillende soorten voedsel, en keek bij terugkomst in het kamp welk voedsel elk kind at. ‘Vaak sta je op als de zon opkomt. Elke dag verschilde het. Soms was je een dag lang knollen aan het graven, soms bestond je dag uit vissen. De kinderen vonden het leuk dat ik meeding. Ze vroegen me vaak: “Wanneer ga je met mij mee?”. Maar we probeerden zo min mogelijk invloed te hebben op hun dag. Dus we stuurden ze niet door te vragen of ze naar een specifieke plek gingen.’ Hij zag dat de kinderen al vanaf vrij jonge leeftijd gespecialiseerde taken hadden. Jongens leken meer gefocust op het verzamelen van vruchten, zaden en honing hoog in de bomen, terwijl de meisjes meer op zoek gingen naar knollen en visten. Maar bij het eten gebeurde wel iets opvallends. ‘Bijna al het voedsel werd gelijk gedeeld. Het dieet van jongens en meisjes was vrijwel hetzelfde.

Ook degenen die niet zelf gingen verzamelen kregen eten.’ ‘Je moet wel samenwerken’, vult Janmaat aan. ‘Alleen kun je niet overleven in zo’n bos. Ze hebben een sociaal systeem wat de gelijkheid in stand houdt. Als je iets niet eerlijk deelt, word je echt gepest of verlaten.’ Veen: ‘Als je ergens twee van hebt, en iemand vraagt jou “beke me” – “Geef mij eens” – dan moet je wel. Je moet delen, ongeacht of het een jongere, oudere of onbekende is. Als iemand dan nee zegt, wordt dat als heel onbeleefd ervaren.’ Uit de gegevens die de onderzoekers gedurende een jaar verzamelden bleek dat de voedselpatronen flink verschilden. ‘In de droge periode verzamelen de BaYaka veel knollen, in het regenseizoen meer rijpe vruchten’, vertelt Veen. ‘En er is één korte periode waarin ze rupsen eten.’ De wetenschappers wilden weten hoe de kinderen konden onthouden waar ze die konden vinden. ‘Als je maar één maand die rupsen kan verzamelen, moet je je een jaar lang onthouden waar de goede bomen staan. Dat is heel lang als je zeven bent.’ Om te testen of de kinderen alleen de juiste plek herinnerden, of daadwerkelijk plantensoorten herkenden, lieten de onderzoekers hen foto’s en bladeren van bomen zien. Vervolgens vroegen ze welke vruchten daarbij hoorden. ‘Ik verwachtte dat het te moeilijk zou zijn’, vertelt Veen. ‘Maar ik was echt verbaasd hoe goed ze dat vanaf een heel jonge leeftijd konden.’

‘Een jaar lang de goede plekken onthouden, is heel lang als je zeven bent’

Voor Janmaat, die al langer het foerageergedrag van chimpansees onderzoekt, is het resultaat interessant. ‘Bij wilde chimpansees kun je geen foto’s laten zien. We keken altijd welke bomen ze inspecteerden. Je ziet aan hun gedrag dat ze opeens stoppen en dan naar de top van een boom tuilen, vooral bij soorten waar ze een grote kans hadden om fruit te vinden. Ik heb me altijd afgevraagd of zij zich al die individuele bomen of de ruimtelijke locatie kunnen herinneren of echt botanische kennis hebben. Het herkennen van soorten is niet gemakkelijk in een regen-

woud waar duizend verschillende planten groeien. Daarom vond ik het zo leuk dat we bij deze kinderen zagen dat ze de soort echt kunnen herkennen. Dat geeft me iets van begrip, ook al kan ik het niet met zekerheid zeggen of de chimpansees ook echt soortenkennis hebben.’ Hoewel Veen en Janmaat weer een stap dichterbij zijn in het ontrafelen van de menselijke evolutie, nemen de kansen om nog meer studies naar dit soort jagers-verzamelaars snel af. De BaYaka en andere groepen wereldwijd eten steeds minder verzameld voedsel en steeds meer van agrarische oorsprong. Daarmee dreigt hun unieke cultuur en kennis van de natuur te verdwijnen. Janmaat en Veen zien hun onderzoek als een van de laatste kansen om het ontstaan van *embodied capital* te doorgronden. ‘Ik zie het somber in’, zegt Janmaat. ‘Zo lang het bos er is, verwacht ik dat ze daarin rond blijven zoeken, maar de jungle wordt steeds leger gejaagd en er wordt meer gekapt. En jagers-verzamelaars mogen niet in nationale parken komen.’ Veen: ‘Het is jammer dat beschermingsorganisaties zoals het WNF dat niet inzien. Ik denk dat veel van de kennis die wij hebben gezien bij de BaYaka verloren zal gaan omdat ze steeds meer in het dorp moeten gaan leven in plaats van in het bos.’ Janmaat: ‘Ik hoop dat in de toekomst natuur- en cultuurbeschermers de handen ineen kunnen slaan, zodat niet alleen het regenwoud maar ook de kennis over onze evolutionaire geschiedenis beschermd blijft.’

‘Ik geloof niet in een apocalyps, maar heb wel zorgen over AI’

Techgiganten als Elon Musk en Steve Wozniak riepen samen met duizenden wetenschappers op tot een tijdelijke stop van de ontwikkeling van kunstmatige intelligentie. Ook Stephan Raaijmakers, bijzonder hoogleraar Communicatieve AI, ondertekende hun brandbrief.

DOOR JORAN NEYEN
ILLUSTRATIE JOOST MARCELLIS

Wat is precies het probleem?

‘Sinds het begin van dit jaar hebben we te maken met zeer succesvolle en overtuigende vormen van AI die voor iedereen beschikbaar zijn en verbluffende eigenschappen en vaardigheden hebben. Die ontwikkeling gaat zo snel dat allerlei sectoren in de maatschappij dat niet kunnen bijbenen. Denk bijvoorbeeld aan de commotie die ChatGPT veroorzaakt in het onderwijs. We weten nog niet goed wat de sterke kanten van deze taalmodellen zijn, en waar ze nog veel fouten maken. Ze hebben nog veel tekortkomingen. Bovendien wordt de ontwikkeling van AI gedomineerd door commerciële big tech-bedrijven zoals Microsoft en Google, die meer bezig zijn met het maken van winst door steeds maar weer nieuwe producten op de markt te brengen dan met verantwoord gebruik. Na ChatGPT 3.5 is ook al ChatGPT 4 verschenen. Diensten en producten schieten als paddenstoelen uit de grond, terwijl ze gebaseerd zijn op technologie die een jaar geleden nog grotendeels op de tekentafel lag. Vaak weten die bedrijven zelf niet eens precies hoe hun AI-modellen werken. Dat brengt risico’s met zich mee.’

Wat is daaraan te doen?

‘De brief roept op tot nauwere samenwerking tussen overheden, belangenorganisaties en big tech-bedrijven, maar pleit ook voor een tijdelijke stop van een half jaar op de ontwikkeling van AI. Die opschorting neem ik zelf niet al te letterlijk. Ik zie het meer als een signaal dat het noodzakelijk is een adempauze te nemen. ‘Dat geeft ons de tijd om te onderzoeken wat de sterke en de zwakke kanten van de nieuwe AI-modellen zijn, maar ook om

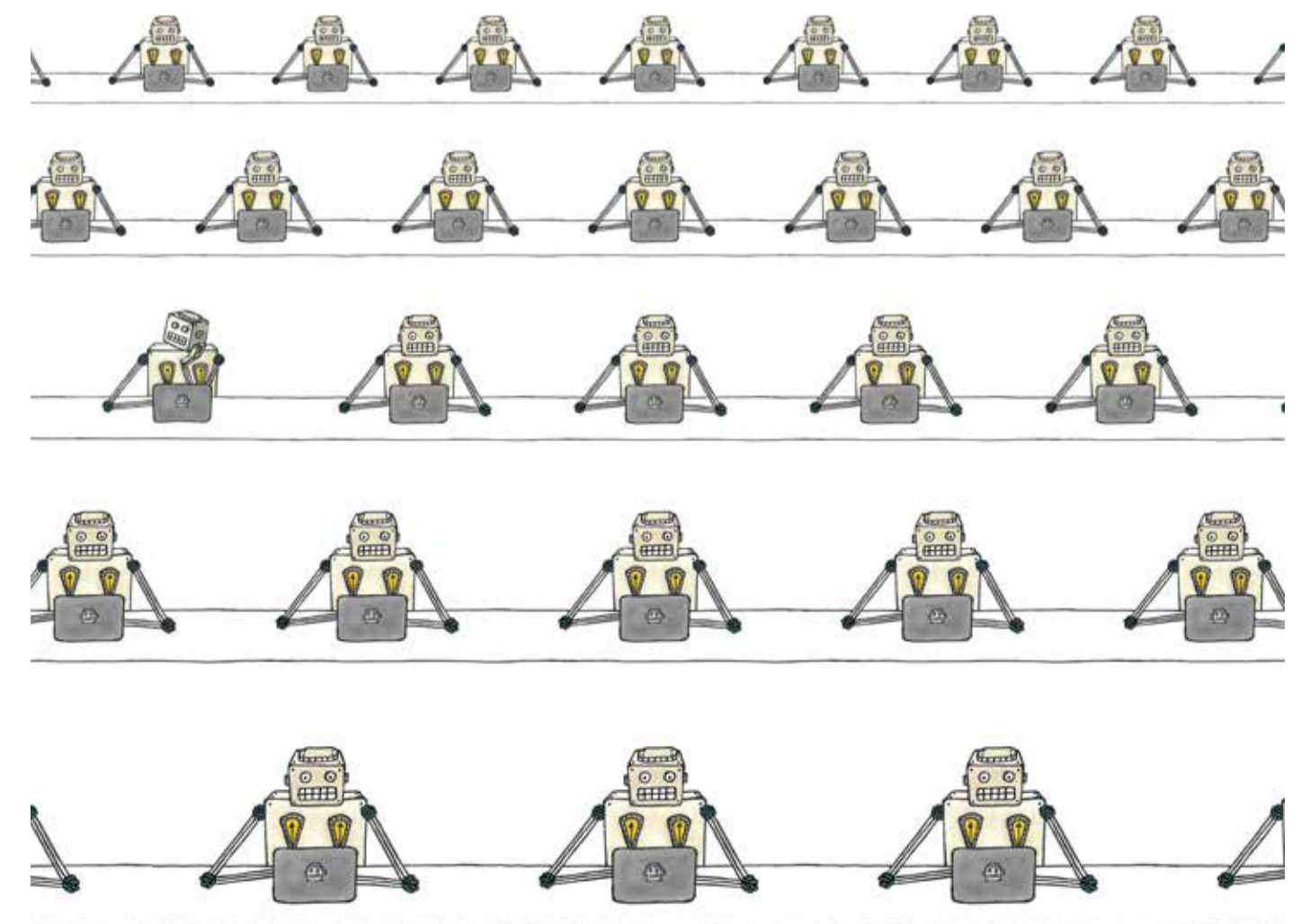
reguleringen op te stellen of aan te passen, en samen met de big tech-bedrijven naar kansen en gevaren te kijken. ‘Dergelijke gesprekken dragen hopelijk bij aan normen, waarden en misschien ook wetgeving, zodat we de risico’s kunnen minimaliseren en we als maatschappij meer betrokken raken bij de ontwikkeling van AI. We moeten de regie terug zien te pakken.’

Volgens de brief kan AI de mensheid in gevaar brengen. Hoe dan?

‘Bijvoorbeeld doordat er allerlei banen wegvallen, denk aan tekstschrijvers, maar ook bijvoorbeeld softwareproductie. ChatGPT 4 kan een complete website bouwen op basis van een aangeleverd schetsje. ‘Ook kan het gevaarlijk zijn om een te groot vertrouwen te hebben in taalmodellen die we nog niet goed begrijpen. Dat komt door emergentie: als modellen groot genoeg zijn, ontwikkelen ze bepaalde onverwachte kwalitatieve eigenschappen – zoals redeneervermogen – zonder dat de maker ze dat expliciet heeft aangeleerd. Dat maakt dat ze verkeerd ingezet zouden kunnen worden, bijvoorbeeld voor het genereren van nepnieuws, of het geven van een ogenschijnlijk correcte maar niet goed te controleren redenering. Dat maakt het heel ondoorzichtig. ‘Ik geloof niet in een naderende AI-apocalyps, maar er is wel een andere zorg. Techbedrijven zijn met hun enorme budgetten momenteel als enige partijen in staat om zeer grote AI-modellen te trainen en te onderhouden. Een reëel gevaar hiervan is dat de inrichting en het beheer van die modellen niet inzichtelijk is voor de buitenwereld. Big tech kan bijvoorbeeld besluiten om bepaalde data wel of niet op te nemen in een model, kan allerlei bias inbrengen en zelf gedefinieerde ethiek implementeren.’

Volgens de schrijvers zou AI alleen ontwikkeld moeten worden als zeker is dat het voor positieve doeleinden wordt gebruikt. Welke voorbeeld?

‘Er zijn gelukkig genoeg positieve toepassingen denkbaar. Zo kan ChatGPT minder taalvaardige mensen helpen met het begrijpen of het produceren van tekst, en ze in staat stellen in gewone mensentaal informatie op te vragen en te laten verduidelijken. Veel innovaties in de wetenschap en in de technologie komen voort uit nieuwe, onverwachte combinaties van bestaande kennis. Technologie kan wetenschappers helpen om tot nieuwe inzichten te komen.’

Waarom vertrouwen we elkaar niet?

Voor een simpele stage van drie maanden loopt de bureaucratie al uit op een mentale marteling, merkte **Joran Neyen**. Hij vraagt zich af: waarom heb je twee keer zoveel stageformulierbegeleiders als scriptiebegeleiders?

'Alleen nog even je stageformulier invullen, en dan kan je aan de slag', kreeg ik van de universiteit te horen nadat ik een stageplek had gevonden. Het leek makkelijk.

Maar het werd een mentale marteling.

Het 'concept-stageformulier' telde maar liefst vier (4!) pagina's vol verwarrende vragen waarop je steeds hetzelfde antwoord wil geven. Twee lange uren later had ik dan toch mijn leerdoelen operationeel geformuleerd, een stageopdracht verzonnen die ik niet zou uitvoeren en een beschrijving gegeven van de aard en omvang van de begeleiding van de stagedocent.

Daarna moest het formulier naar de 'Career Service', een commissie voor de arbeidsmarktorientatie. Na goedkeuring zouden ze het doorsturen naar de examencommissie voor nog een beoordeling. Wetsvoorstellen worden minder grondig gecontroleerd dan mijn aanvraag voor een stage van drie maanden, maar ik was klaar...

Dacht ik. Helaas: het Career Service stuurde mijn formulier terug. Ik had de vraag 'waarom wil je bij deze organisatie stagelopen?' verprutst. 'Ervaring opdoen, dingen leren en kijken of een dergelijke functie wat voor mij is' was kennelijk geen bevredigend antwoord.

Zucht. Ik ging opnieuw aan de slag.

Weer kwam het retour. Reden: bepaalde vragen had ik niet 'in bullet points' beantwoord. Het werd tijd voor een noodgreep: de Career Service plande een meeting in om me verder te helpen. Kort daarop zat ik in een Teams-meeting met twee (2!) universitaire medewerkers. Na een uur had ik alle vragen precies beantwoord zoals zij het wensten en was mijn stage-aanvraag volledig ontiaan van mijn eigen inbreng. Ik had op hun aanraden bijvoorbeeld willekeurige leerdoelen operationeel en toetsbaar geformuleerd. Ik heb tijdens mijn twee studies aan deze universiteit nog nooit een tentamen gemaakt dat moeilijker was dan het invullen van dit formulier. Misschien was het tijdsefficiënter geweest als ze het zelf hadden ingevuld, bedacht ik me. En hoe kon het eigenlijk dat ik twee keer zoveel stageformulierbegeleiders had als scriptiebegeleiders, terwijl reguliere docenten bezwijken onder de enorme werkdruk.

Waar kwam al die menskracht opeens vandaan?

Maar goed, tijd voor de volgende horde: de examencommissie. Die zou binnen uiterlijk tien werkdagen mijn aanvraag beoordelen. Dat werd natuurlijk tien weken. Pas halverwege mijn stage werd mijn formulier vol verzinsels goedgekeurd. De eerste uitkering van mijn stagevergoeding kreeg ik twee weken voor mijn laatste werkdag. Waarom worden dit soort suffe formulieren zo serieus genomen en kost het zoveel tijd en moeite om goedkeuring te krijgen voor zoiets simpels? Is het echt nodig om vijf handtekeningen te verzamelen, twachtig vragen te beantwoorden en op goedkeuring van twee commissies te moeten wachten?

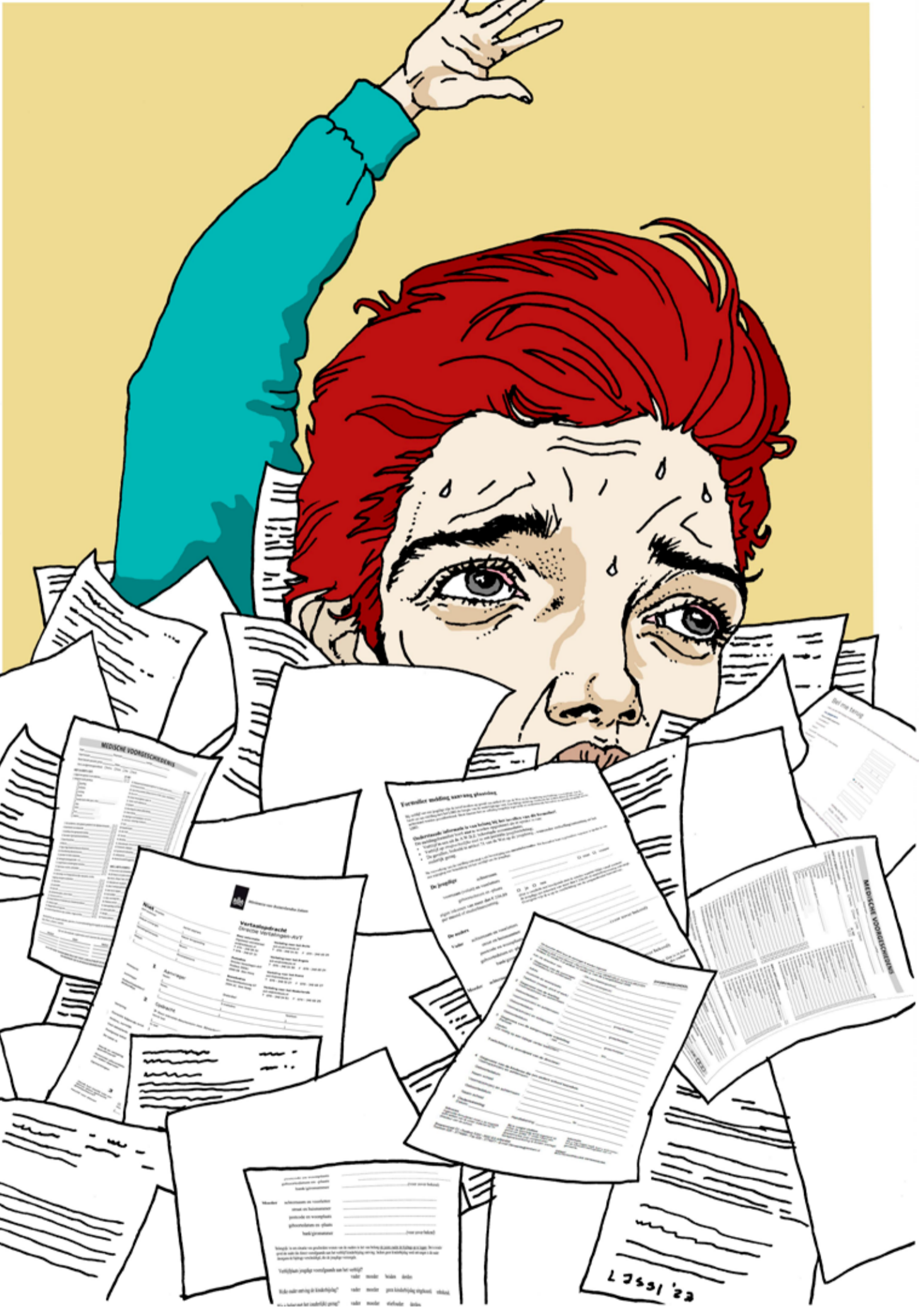
De voornaamste verklaring is vermoedelijk dat de universiteit fraude wil voorkomen. Maar is dit wel het juiste strijdplan tegen fraudeurs? Zij kunnen toch ook onzin-antwoorden verzinnen? Bij mij is niemand komen checken of ik wel echt stageloopt.

Is het wel eerlijk dat studenten al die hindernissen moeten nemen om te bewijzen dat ze geen fraudeur zijn? Heeft de universiteit zo weinig vertrouwen in ons (zie ook proctoring en #cameragate)?

Nog een nadeel: het kost veel geld en mankracht om alles tot in den treure te documenteren, controleren en beoordelen. Alleen al mijn meeting met de Career Service kost de universiteit makkelijk honderd euro aan salaris, en dan moet het formulier ook nog langs twee verschillende commissies. Kan al dat geld niet beter worden besteed? Bijvoorbeeld aan het oplossen van het docententekort? Of aan het aflossen van enorme studietoelagen?

Het is een goed idee om wat relaxter om gaan met administratie, ook al vereist dat dat we elkaar wat meer vertrouwen. In een tijd waarin procedures worden gevolgd omdat de procedures dat nu eenmaal voorschrijven en waarin commissies worden opgericht om commissies te controleren is dat vast enorm wennen, misschien zelfs haast onvoorstelbaar, maar niet onmogelijk.

Joran Neyen is student geschiedenis en filosofie en liep de afgelopen drie maanden stage bij *Mare*

Behandel ons niet als robots

MyStudymap, Brightspace, verplichte reserveringen: de universitaire wordt steeds beklemmender. **Maurits van der Linden** is het zat om op als Josef K. door het systeem te worden vermalen.

Iedere student kent wel een medestudent die zich verkeerdt voor een tentamen heeft ingeschreven sinds My-Studymap wordt gebruikt als inschrijfprogramma. Om de een of andere reden is bedacht dat het een goed idee is om studenten zich niet alleen te laten inschrijven, maar naast deze inschrijving ook nog te laten bevestigen dat je gaat deelnemen. Niemand weet waarom.

Dit is onderdeel van een grotere trend waarin de Universiteit Leiden steeds bureaucratischer is gaan functioneren richting studenten. Sinds een tijdje moet je eerst een verificatiecode via je mail invullen voordat je toegang tot Brightspace hebt. Sinds corona moet je verplicht eerst een studieplek reserveren voordat je er- gens kunt gaan zitten. Je moet iedereen zes maanden je wachtwoord aanpassen, en als je dat vergeet moet je (weer) bellen voor een nieuw wachtwoord.

Zo'n beetje alle studenten die ik daar over spreek halen over deze bureaucratiesering min of meer hun schouders op. 'Tsjja, je moet het er maar mee doen en je aanpassen, je kan als individuele student nu eenmaal niet dit systeem veranderen.'

Nou, dat kan dus wel. Wij studenten zijn het zat om op deze kafkaëske wijze behandeld te worden. In Franz Kafka's beroemde roman *Het proces* wordt Josef K. aangeklaagd binnen een raadselachtig rechtssysteem maar hoort hij nooit wat hij heeft misdaan. Na een periode van gemopper en verzet legt Josef K. zich op een gegeven moment maar neer bij de vreemde gang van zaken en wordt hij ver-slonden door het systeem.

De gemiddelde Leidse student heeft zich ook na een periode van gemopper nu maar neergelegd bij dit vreemde systeem waarvan niemand begrijpt waarom het er eigenlijk is. Want wat zijn de voordelen van je deelname aan een tentamen extra moeten bevestigen, van een verificatiecode via de mail moeten invullen voordat je bij Brightspace kunt inloggen en van vooraf een studieplek moeten reserveren?

De universiteit zal zeggen dat het efficiënter is en geld bespaart: als studenten vooraf hun deelname aan tentamens moeten bevestigen hoeven er geen voorberei-

dingen te worden getroffen voor studenten die niet komen opdagen. Echter, de praktijk laat het tegenovergestelde zien: het kost juist meer geld om studenten hun deelname te laten bevestigen. Tijdens een recente faculteitsvergadering van de Geesteswetenschappen bleek dat tien procent van de inschrijvingen fout gaat. Dit leidt tot onnodige herkansingen, studieovertraging en bsa's die in gevaar komen. De universiteit krijgt niet betaald voor studenten die studieovertraging oplopen, alleen het nominale deel wordt door de overheid gefinancierd. Dat betekent dat het ook in het economische eigenbelang van de universiteit is om er alles aan te doen om studenten zich zo goed mogelijk te laten inschrijven.

De universiteit zal zeggen dat het wijzigen van een wachtwoord en verificatiecodes Brightspace veiliger maken, en dat studenten ook via hun smartphone kunnen inloggen. Als student die met half succes probeert zijn schermgebruik te minderen is het niet behulpzaam om iedere keer dat je moet inloggen je telefoon nodig te hebben.

De universiteit claimt dat ze het mentale welzijn van studenten belangrijk vindt. Nou, in plaats van hier en daar een poster op te hangen en af en toe een borrel te organiseren waar niemand op af

komt kun je beter het systeem minder dwangmatig inrichten.

Universiteit Leiden, laat studenten ademen. Zuig niet alle spontaniteit en creativiteit weg in naam der efficiëntie. En ja, dat mag de prijs hebben dat er bij een tentamen een paar laptops onnodig zijn klaargezet voor mensen die niet komen opdagen, dat Brightspace iets minder veilig functioneert en dat studenten teleurgesteld kunnen worden doordat hun favoriete studieplek al bezet is.

Universiteit Leiden, stop met deze bureaucratiesering. Wij studenten zijn geen robots, wij zijn mensen. Behandel ons ook zo.

Maurits van der Linden is student geneeskunde en filosofie

MARETJES

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk 17m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4,500 euro te boven gaan.

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord, basisonderwijs**, 2 leerlingen groep, 4 t/m 8. **Voortgezet onderwijs:** *Aardrijkskunde, biologie, 2 havo. Twee leerlingen. *Engels, brugklas basis/kader. *Nederlands, aardrijkskunde, brugklas vmbo-tl. *Wiskunde, biologie, brugklas basis/kader. **Leiden-Zuid**, *3 leerlingen basisonderwijs. **Voortgezet onderwijs:** *Nederlands, Engels, Wiskunde, brugklas

vmbo basis/kader. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdkoomen@owwleiden.nl.

Inlooppconcert gegeven door Geerten van de Wetering (orgel). Academiegebouw, Rapenburg 73. **Woensdag 12 april** van **13.00 uur tot 13.30 uur**. Toegang gratis. Zie ook: www.universiteitleiden.nl/orgel

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi- commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. btw voor elke vijfendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.v., postbus 20, 2040 AA Zandvoort, telefoon 023-571 47 45. E-mail: Zandvoort@bureauvanvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
Website mareonline.nl
Twitter [@weekbladmare](https://twitter.com/weekbladmare)
Mastodon [@weekbladmare](https://mastodon.nl/@weekbladmare)
Instagram [@weekbladmare](https://www.instagram.com/weekbladmare)
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 10.000

Hoofredactie: Frank Provoost
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie: Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Anoushka Kloosterman
a.s.kloosterman@mare.leidenuniv.nl
Marcjélie van der Kraan
m.w.s.van.derkraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Joran Neyen (stagiair)

Medewerkers: Pim Bakx | Emiel Beinema | Remco Breuker | Josette Daemen | Omar Ghalay | Olaf Leeuwis | Maia de Quay

Art direction en vormgeving: Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl

Fotografie: Taco van der Eb | Marc de Haan | Frank Israel (vice-voorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Willem van der Does | Annemarie Drahmman | Nour Eldin Emara | Rosanne Hertzberger | Zoë van Litsenburg | Frank Rensen | Marten Jesse Pot | Hermelijn Smits

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties: Bureau van Vliet B.v. Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem
Telefoon 023 – 571 47 45 |
E-mail sales@bureauvanvliet.com
<https://bureauvanvliet.com/advertentie/>
Weekblad

Redactieraad: Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vice-voorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Willem van der Does | Annemarie Drahmman | Nour Eldin Emara | Rosanne Hertzberger | Zoë van Litsenburg | Frank Rensen | Marten Jesse Pot | Hermelijn Smits

RECTIFICATIES

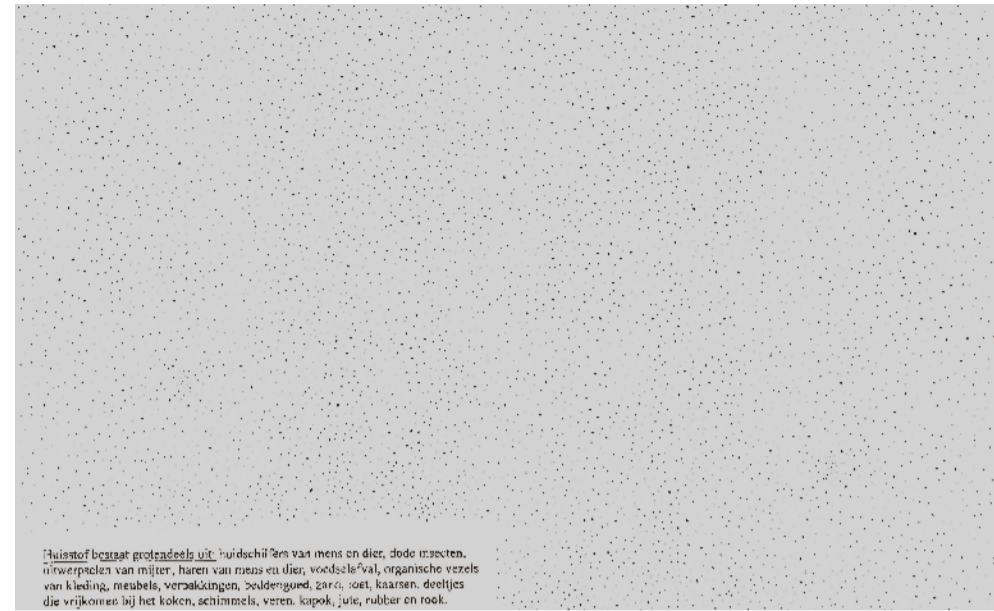
In het stuk 'Een alarmerend rapport' (*Mare* 23. 23 maart) is de quote 'De houding van de ambtenaar was bijna minachtend (...) Ik denk niet dat er iets gaat gebeuren met het onderzoek tenzij we nu unaniem aangeven dat we dit ontzettend belangrijk vinden', toegeschreven aan Mark Dechesne. Dat is incorrect. De uitspraak werd gedaan door Patrick Klaassen.

In het artikel 'De kruidnagelgenocide' (*Mare* 24, 30 maart) staat dat er in de zeventiende eeuw feesten werden georganiseerd waar men – om

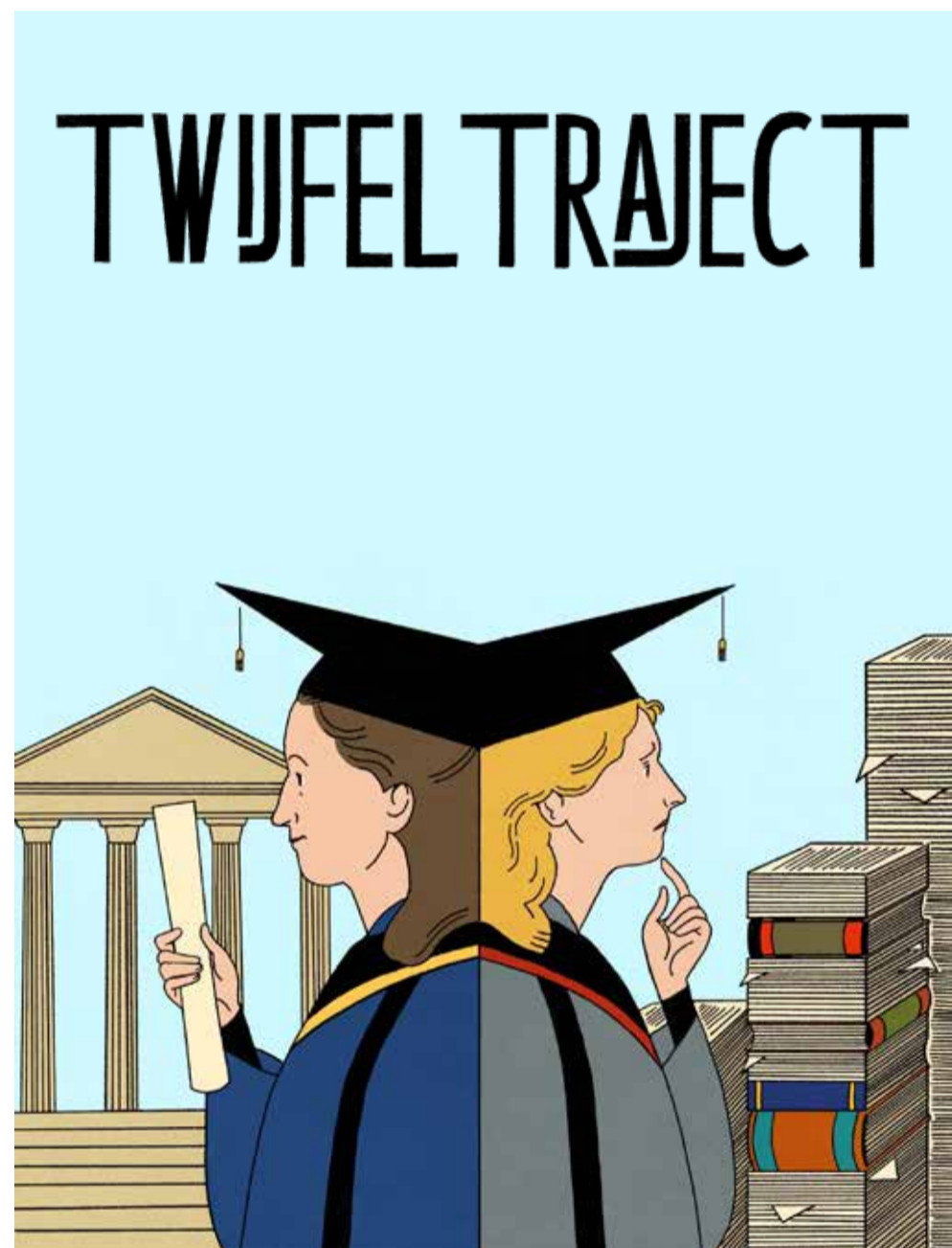
te pronken met rijkdom – met specerijen strooide. Dat klopt deels, maar geldt enkel voor Venetiaanse families. In Nederland was het niet gebruikelijk.

Verder stond in het stuk dat de specerijensmokkel door de inheemse bevolking van de Ambonse eilanden in 1631 'weer begon'. Dat klopt niet. De smokkel gebeurde continu, alleen besloot de voc vanaf dat moment de inheemse bevolking te straffen.

Tot slot wordt gemeld dat het inwoneraantal van de Ambonse eilanden in 1627 op 30.000 mensen ligt. Dat jaartal moet 1634 zijn.

Thuisof hoort profanele uit, 'huidschil' van mens en die, dode insecten, vliegspelen van mijter, haren van mens en die, voochle'val, organische vzeels van kleding, reahels, veraklungen, beidengood, zart, soet, kanten, deeltjes die vlikken bij het koken, achtemen, vren, kook, juw, nicker en rest.

TWIJFELTRAJECT

Wel of niet promovieren? Luister naar onze PhD-podcast!

Godspeed voor beginners

De Canadese postrockpioniers Godspeed You! Black Emperor – zaterdag in Den Haag – laten fluisterzachte lentebriesjes opblazen tot vernietigende wervelwinden. Maar ze roepen ook op tot anarchisme zonder woorden te gebruiken. Hoe kan dat? Hoog tijd voor een spoedcursus.

DOOR FRANK PROVOOST
FOTO YANNICK GRANDMONT

Les 1. Laat je nooit foppen door de bandnaam
Stel je voor dat je als marsmannetje op aarde bent geland, uit je cabine klimt en tijdens je verkenning van de planeet, de menselijke soort en bijbehorende cultuurgeschiedenis ontdekt. En dat dan de belangrijkste band uit de zogeheten popmuziek blijkt te zijn vernoemd naar een vliegende insectensoort: De Kevers.
Wat zou je doen? Er zijn grofweg twee scenario's:
1. Je gelooft het (en vliegt compleet gedesillusioneerd terug naar je thuisplaneet).
2. Je gelooft het niet (en beschouwt die leugen als doorslaggevend bewijs om de aardbol alsnog te verdelgen, waarna je alsnog gedesillusioneerd terugvliegt naar je thuisplaneet).
Moraal van het verhaal: laat je nooit voor de gek houden door een bandnaam.
Dus nee, ook niet schrikken als een Canadees gezelschap zichzelf Godspeed You! Black Emperor noemt.
Natuurlijk heeft het er alle schijn van dat het hier gaat om een satanische sekte van bloeddorstige duivelaanbidders die namens Het Kwaad alle kerken in de as leggen, zoveel mogelijk men-

selijke offers brengen, dansend rond brandende kruizen liters babybloed achterover slaan en headbangend hopen op de totale ondergang van de beschaving.
Niet dus.
Maar wat of wie is Godspeed You! Black Emperor dan wel?

Les 2. Hoe een lentebriesje kan uitgroeien tot tornado
Iedereen kent het verhaal van de vlinder die door met zijn vleugeltjes te wapperen aan de andere van de aardbol zomaar een orkaan kan veroorzaken. Dankzij Godspeed You! Black Emperor weten we nu ook hoe dat klinkt. Luister maar naar 'Storm', de openingssaga van het geroemde album met misschien wel de allerbeste titel uit de rockgeschiedenis: *Lift Your Skinny Fists Like Antennas to Heaven* (2000).
Het nummer duurt maar liefst 22:30 minuten en begint met fluisterzachte, pulserende gitaarriedeltjes en voorzichtig klaroengeschal die een lentebriesje aankondigen en na een minuut of drie uitgroeien tot een galmende overwinningmars van klaterende drums en opgewekt getrompetter. Maar gaandeweg, na iets meer dan twaalf minuten, gaat alle euforie over in onheil om te eindigen in een kolkende wervelwind van verwoestende decibellen die bomen uit de grond trekt en steden verkruijmt.
Het is de filmmuziek van een Apocalyps waarvan de beelden alleen in je eigen hoofd te zien zijn.

Les 3. Teksten zijn overbodig, interviews ook
Zoals grote kunst geen uitleg behoeft, zo heeft goede muziek geen teksten nodig. (*Dus stop maar met lezen, google en/of stream nu Godspeed You! Black Emperor en draai het volume open. DOEI!*)
Ziehier het uitgangspunt van een experimenteel en ondergewaardeerd genre waarvan het tienkoppige Canadese gezelschap sinds 1994 een van de belangrijkste pioniers is: postrock. Het idee is dat de instrumentale, lang uitgesponnen en filmische composities zo voor zichzelf spreken dat woorden overbodig worden. (*Maar toch dankt voor het blijven lezen, lieve lezer <3*)
Godspeed neemt dat uitgangspunt nogal serieus. Afgezien van de optredens treedt de band niet naar buiten. Al tientallen jaren gebruiken ze dezelfde wazige bandfoto. Op het podium zijn rockposes ten strengste verboden. De muzikanten zitten niet alleen, ze laten zich ook nog beschijnen door filmprojecties: alles om maar zo onopvallend mogelijk te blijven. De decibellen moeten het werk doen.
Interviews geeft de band nauwelijks, en die zeldzame keren uitsluitend als anoniem collectief. 'We won't play the stupid game', verklaarden ze tegen Britse krant *The Guardian*.
'Someone tells us we're special, we say: "Fuck no, we aren't special." Someone asks us what the thing we made means, we say figure it out for yourself, the clues are all there. We think that stubbornness is a

virtue. We know that this can be frustrating. It's fine. We don't think in terms of narrative so much. We try to play arrangements that are little out of our reach. We try to make sure the songs ring true or not at all.'

Les 4. Waarom muziek en anarchisme de wereld kunnen redden.
De 'aanwijzingen die de waarheid verkondigen' zijn inderdaad niet heel moeilijk op te sporen. Op platenhoezen staan afbeeldingen van traangasgranaten en beschrijvingen hoe je molovcocktails moet maken. Scroll langs de songtittels ('Dead Flag Blues', 'Anthem for No State' (Pt. I t/m III), 'Bosses Hang' (Pt. I t/m III), 'Slow Riot for New Zero Kanada') en het wordt duidelijk: Godspeed gelooft niet in gezag. Spaarzame straatopnames en samples van pas veroordeelden, woedende burgers of angstaanjagende gebedsgenezers onderstrepen steeds dezelfde boodschap: macht is verdacht en corrupteert.
Toen Godspeed in 2013 de belangrijkste Canadese onderscheiding won voor het album *Allelujah! Don't Bend! Ascend!* (2012) ging de dertigduizend dollar aan prijzengeld rechtstreeks naar muziekonderwijs in gevangenissen van Quebec. Daarna publiceerde de band nog een hilarische doch vernietigende verklaring over de onzin van kunstcompetities: dat dergelijke decadente en zelfeliciterende gala-avonden (waar ze uiteraard niet kwamen opdagen) ook nog eens werden gesponsord door de auto-industrie, terwijl 'de smeltende noordelijke ijskappen live worden gestreamd op internet, is niet alleen toonloos maar ook FUCKING INSANE'.
Op het laatste album *G_d's Pee at STATE'S END!* (2021) gaan ze nog een stapje verder. Behalve een beginselverklaring gaat de plaat ook vergezeld van een nogal uitgebreid eisenpakket:

*this record is about all of us waiting for the end.
all current forms of governance are failed.
this record is about all of us waiting for the beginning,
and is informed by the following demands.
empty the prisons
take power from the police and give it to the neighbourhoods that they terrorise.
end the forever wars and all other forms of imperialism.
tax the rich until they're impoverished.
much love to all the other lost and lovely ones,
these are death-times and our side has to win.*

Het is menens. De vlinder heeft met zijn vleugeltjes gewapperd, nu is het enkel nog wachten op de orkaan.

Godspeed You! Black Emperor speelt zaterdag 8 april op het festival Rewire, in Den Haag en zondag 9 april in Paradiso (Amsterdam)

Ook te zien op REWIRE

Op zondag is de wereldpremière van *Correspondences*, een voorstelling van de New Yorkse punklegende **Patti Smith** en het **Soundwalk Collective**. Stephan Crasneanski, de oprichter van het collectief, nam op allerlei plekken in de wereld geluiden op en schreef experimentele composities die 'een muzikale ruimte' vormen voor de poëzie van Smith.
Karin Dreijer, beter bekend als **Fever Ray**, speelt op vrijdag. Dreijer maakte met broer Olof furor als *The Knife*. Het Zweedse duo maakte donkere electropop met vervormde vocalen en veel gevoel voor theater. Het solowerk van Fever Ray is nog net wat bevreedender.
De Britse producers Tom Halstead en Joe Andrews braken onder de naam Raime door met industriële grime en creepy ambient. In hun nieuwe project **Moin** staat de gitaar meer centraal. Ze spelen zaterdag.
Het Australische duo **HTRK** (uit te spreken als 'Hate Rock') is op vrijdag te zien. Ooit maakten ze rauwe slepende noise. Tegenwoordig is hun aanpak een stuk subtieler.

Festival Rewire, 6-9 april, verschillende locaties in Den Haag, zie rewirefestival.nl

‘Ik teken de blik op mijn eigen gezicht’

TEKST EN FOTO EMIEL BEINEMA

Waar werk jij?

‘Ik werk voor de Heights and Minds Foundation. Die bestaan nu ongeveer vijf jaar en ik was er vanaf het begin bij. Daarvoor maak ik tekeningetjes en animaties. Een soort cartoons, maar juist eerlijk en menselijk en niet alleen grappig.

‘De projecten van de foundation gaan over de eerste twee jaar van een kind: van 0 tot 1000 dagen vanaf de zwangerschap. Ik teken dus vooral zwangere vrouwen, baby’s, maar ook eten: dan gaat het over bepaalde recepten en technieken om alle voedingsstoffen te gebruiken.’

Hoe ben je bij hen terechtgekomen?

‘In de tweede klas van de middelbare school moesten we de *Ilias* en de *Odyssee* met elkaar vergelijken. De poster die we daarvoor maakten, had ik opgeleukt met kleine poppetjes. Een moeder van een klasgenoot zag dat en wist dat een vriendin van haar een tekenaar nodig had. Zo kwamen we in contact en heb ik wat proeftekeningen opgestuurd. Toen heb ik er twee jaar niks van gehoord, maar daarna ging de organisatie echt van start en kon ik aan de slag.’

Hoe ga je te werk?

‘Ik moet altijd eerst op papier tekenen.

Terwijl ik dat doe, probeer ik me in te leven in het onderwerp. Laatst tekende ik een jongetje dat met een blokkendoos speelde en moest bedenken of het vierkante blokje in het ronde gat zou passen. Dan krijg ik zelf de blik op mijn gezicht die ik moet tekenen.

‘Technisch ben ik de afgelopen jaren vooruit gegaan. Toen ik begon, gebruikte ik Paint om mijn tekeningen in te kleuren, want dat stond op mijn computer. Dat werkte prima, maar het was heel veel werk en niet zo clean. Tegenwoordig gebruik ik Photoshop. Ik heb Illustrator geprobeerd, maar dat vond ik lastig om mee te tekenen. Daarin wordt alles recht. Te clean.

‘Ik doe graag heel veel verschillende dingen. Ik werk met ballpoints of oliepastel en ik heb wat andere animaties gemaakt.

‘Ik heb nagedacht over de kunstacademie, maar wil liever met film bezig zijn. Daarmee kun je meer dan met tekeningen: je kunt een bepaald karakter neerzetten met wie kijkers zich kunnen identificeren. En het heeft veel lagen: beeld, geluid, muziek, kleuren en de montage, waar je allemaal verhalen mee kunt vertellen.’

Kijk je als illustrator anders naar mensen?

‘Als je een meisje aan de overkant van de straat ziet lopen, dan weet je helemaal niks over haar, maar toch kun je zien dat ze een verhaal heeft.

‘Daarom kan ik slecht tegen *flat characters* in films. Als makers geen verhaal in een karakter stoppen, dan voel je dat gewoon. Het wordt pas echt grappig, spannend of eng als je ziet dat het echte mensen zijn.

‘Iedereen heeft iets unieks, dus als je een karakter maakt, moet dat ook een uniek persoon worden. Het is geen mens omdat het armen en benen heeft, het is een mens omdat het een bepaald verhaal heeft.’

COLUMN | OMAR GHALY

Zijn liedje was echt niet depri, zei de gevoelige gitaarjongen

Maandag ging ik met een goede vriendin naar een Utrechts café waar ik de zonsondergang kon afwachten om mijn vasten te verbreken. Een kleine twintig minuten voor de iftar haalden we pizza’s bij een nep-Italiaan in de buurt. Eenmaal terug kon ik me op het eten storten – het café was te klein voor een eigen keuken en daarom mocht je je eigen maaltijd meenemen – en begonnen we wat te keuvelen, althans dat dacht ik.

Tot onze grote verbazing kwam er een jongen binnen met een gitaar. Ik hoopte eigenlijk dat hij gewoon wat kwam drinken. Maar nee, hij pakte zijn gitaar uit en begon deze te stemmen, overigens zonder dat alles veel beter begon te klinken.

Toen hij daarmee klaar was, stelde hij zichzelf voor, op zo’n manier dat zelfs

de mensen naast hem onmogelijk zijn naam hadden kunnen verstaan.

Ik kon zelfs niet tellen hoeveel lettergrepen de beste man uitsprak. Hij produceerde een vormloze brij van medeklinkers en half uitgesproken klinkers. Misschien is het maar beter ook: had ik hem wel verstaan dan had ik hem hier met naam en toenaam aan de schandpaal genageld. Toen de naamloze gevoelige gitaarjongen – die we met moeite een jongen mogen noemen; ondanks zijn poging om zich hip te kleden, leek hij richting de verkeerde kant van de dertig te gaan – besloot om zich weer gewoon verstaanbaar te maken, kondigde hij aan dat het publiek er prima doorheen mocht blijven praten, maakt allemaal niet zoveel uit, we zien wel wat er gebeurt en maken er een mooie avond van. Hij begon met eigen werk, daar zat natuurlijk niemand op te wachten.

Hij speelde wat akkoorden die als geheel genomen niets met elkaar te maken zouden moeten hebben en begon gevoelige Engelse zinnnetjes te mompelzingen: ‘I think I saw you at the station’ en nog meer van dat soort teksten die je uit een online singer-songwriter-generator (die bestaan echt) zou kunnen trekken. Daarna begon de gevoelige gitaar-

jongen een heel verhaal over het volgende nummer. Het ging over een moeilijke periode in zijn leven (duh!) waarover hij een heel mooi liedje had gemaakt. Over hoe mensen zomaar kunnen wegvallen en dat dat bij hem de laatste tijd wel erg veel was gebeurd.

Ik gaf al die mensen groot gelijk.

Toch vertelde de gevoelige gitaarjongen dat het verder geen donkere sfeer hoefde te zijn ofzo, maar gewoon ja, snap je. Hij verklapte de titel aan ons: ‘De Hand van de Dood’ en herhaalde nog maar eens dat het echt niet deprimerend hoefde te zijn.

Na het eigen werk kwamen de covers en ik veerde op. Meneer zou ‘Chelsea Hotel #2’ van Leonard Cohen, zijn grote voorbeeld, wel even gaan spelen. Dat hij zo snel mogelijk terug wilde naar het eigen werk werd pijnlijk duidelijk. Hij zong het nummer zo gigantisch snel dat hij tijd zat had om alle regels twee keer te zingen, wat hij vaker wel dan niet ook echt deed.

Over Leonard Cohen wordt vaak gezegd dat het muziek is om je polsen bij door te snijden. Ik begreep dat nooit zo, maar na het optreden van deze troubadour in blokhemd begon het me te dagen.

Omar Ghalay is student Egyptologie